

KONFERENCJA

zorganizowana przez
Polskie Stowarzyszenie Pracowników Dezynfekcji, Dezynsekcji i Deratyzacji
we współpracy
z Oddziałem Kujawsko-Pomorskim oraz Oddziałem Pomorskim
Polskiego Towarzystwa Higienicznego

BEZPIECZEŃSTWO, PRZEPISY PRAWNE, ORGANIZMY INWAZYJNE ORAZ NOWE WYZWANIA W BRANŻY DDD W ROKU 2025

2 GRUDNIA 2024
TORUŃ

PATRONI HONOROWI:

Marszałek Województwa
Kujawsko-Pomorskiego
Piotr Całbecki

Prezydent Miasta Torunia
Paweł Gulewski

POLSKIE STOWARZYSZENIE PRACOWNIKÓW
DEZYNFEKCJI, DEZYNSEKCJI I DERATYZACJI

ul. Karowa 31, 00-324 Warszawa

www.pspddd.pl

Wiktor Protas

**KONFERENCJA PSPDDD
TORUŃ GRUDZIEŃ 2024**

mgr Wiktor Protas

2 grudnia 2024 odbyła się w Toruniu, w eleganckich wnętrzach hotelu BULWAR konferencja zorganizowana przez Polskie Stowarzyszenie Pracowników Dezynfekcji, Dezynsekcji i Deratyzacji na pt: **„Bezpieczeństwo, przepisy prawne, organizmy inwazyjne oraz nowe wyzwania w branży ddd w roku 2025”**. Konferencja została objęta patronatem honorowym przez Marszałka Województwa Kujawsko-Pomorskiego, pana Piotra Całbeckiego, Prezydenta Miasta Torunia pana Pawła Gulewskiego oraz pana Jakuba Żbikowskiego prezesa Polskiego Towarzystwa Higienicznego.

Konferencję zaszczyliło swoją obecnością wielu znakomitych gości, m.in.: Poseł na Sejm pan Jan Krzysztof Ardanowski, poseł na Sejm pan Jarosław Rzepa, pan Krzysztof Smaczyński z Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi, pan Piotr Kasprzycki z Urzędu Marszałkowskiego Województwa Kujawsko-Pomorskiego, Prezes Polskiego Towarzystwa Higienicznego pan Jakub Żbikowski oraz pani Hanna Wolska w-ce prezes PTH, pan profesor Jarosław Buszko, pan profesor Marcin Kadej, pani Joanna Gałązka z Polskiego Stowarzyszenia Ochrony Roślin, pan Tadeusz Łączyński – Zastępca Głównego Inspektora Ochrony Roślin i Nasiennictwa, pan Grzegorz Wegiera – Powiatowy Lekarz Weterynarii w Poznaniu, Wojewódzki Inspektor Ochrony Roślin i Nasiennictwa w Poznaniu, pan Radosław Grychowski Urząd Miasta w Toruniu

Poseł Jan Krzysztof Ardanowski

fot. Wiktor Protas

Jako pierwszy przed zebranymi wystąpił poseł na Sejm RP, pan Jan Krzysztof Ardanowski. Pan poseł zwrócił uwagę na znaczenie branży ddd dla zdrowia publicznego. Podkreślił, że: „w was (wykonujących usługi ddd) upatruje również pewnych gwarancji bezpieczeństwa, uszczelnienia systemu sprzedaży środków chemicznych, tych najbardziej toksycznych. Nie może być sytuacji takiej, że osoby nie mające żadnej wiedzy na temat stosowania preparatów do dezynfekcji i deratyzacji będą miały swobodny dostęp do tego, żeby je kupować i stosować w miejscach i w sposób absolutnie niedozwolony. Wręcz uważam, że powinno się wzmocnić firmy, które profesjonalnie zajmują się ochroną zdrowia publicznego i naszego bezpieczeństwa.” Zwrócił też uwagę na zagrożenia wynikające z nieracjonalnej krytyki tzw. „chemii”. Mamy do czynienia z działaniami absolutnie skrajnymi, uderzającymi głównie w rolnictwo, ale także w szereg branż z nim powiązanych. Współczesne rolnictwo nie będzie w stanie

wyżywić wciąż szybkorosnącej populacji ludzi na Ziemi, bez odpowiedniego wsparcia nauki i przemysłu produkującego cały szereg preparatów umożliwiających odpowiednio dużą produkcję żywności. Jak zwykle trzeba szukać rozwiązań optymalnych, mając na uwadze cele nadrzędne, w tym wypadku wyżywienie ludzi i ich szeroko pojętą ochronę. Oczywiście, świat się zmienia, musimy więc odpowiednio reagować na te zmiany, ale też aktywnie w nich uczestniczyć.

prof. Piotr Tryjanowski

fot. Wiktor Protas

Swego rodzaju tradycją staje się przekazywanie pozdrowień od osób, które były zaproszone ale z różnych powodów nie mogły przybyć. Tym razem pan prof. Piotr Tryjanowski z powodu innych obowiązków nie mógł być z nami. Ale jak to pan prof. Tryjanowski, zawsze pełen energii i inwencji, znalazł sposób aby być z uczestnikami konferencji. Przesłał nam nagrane swojego krótkiego wystąpienia nawiązującego zarówno treścią jak i rekwizytem do tematu konferencji.

mgr Joanna Tereszkiewicz

fot. Wiktor Protas

Kolejną osobą występującą przed uczestnikami konferencji była pani mgr Joanna Tereszkiewicz. Tematem jej wystąpienia były „Czynniki chemiczne w środowisku pracy – podstawowe obowiązki jako przedmiot kontroli. Nowe rozporządzenie dotyczące

kontroli. Nowe rozporządzenie dotyczące czynników rakotwórczych, mutagennych i reprotoksycznych”. Pani Tereszkiewicz nawiązała do ostatnich nieszczęśliwych wydarzeń. Zaznaczyła jednak, „że mój wykład chcę poprowadzić tak, żeby do tych zdarzeń po prostu nie dochodziło.” Zaznaczyła, że „Mówimy o ryzyku zawodowym, czyli zanim w ogóle zaczniemy stosować jakąkolwiek chemię, już nie mówię nawet o tej niebezpiecznej, spacyfikowanej jako niebezpieczna, ale zanim cokolwiek zaczniemy stosować, jakikolwiek proces zaczniemy wprowadzać, to musimy dokonać oceny ryzyka zawodowego. Pani Tereszkiewicz podkreśliła wagę zbierania informacji dotyczących miejsca stosowania. To bardzo ważna informacja przy szacowaniu ryzyka, ponieważ miejsca są różne. Przypomniała też cały szereg obowiązków ciążyących na pracodawcach, a wynikających ze stosowania preparatów chemicznych. Słuchając uczestników spotkania, odniosłem nieodparte wrażenie, że takie wykłady powinny być powtarzane z dosyć dużą regularnością. Niby wiemy, niby znamy, tylko jakoś nie bardzo pamiętamy.

mgr Paweł Dolata

fot. Wiktor Protas

Praca ddd-owców niekiedy balansuje na granicy tego co dozwolone i tego co zakazane. Do tych problemów nawiązywał wykład zatytułowany „Zabiegi ddd w aspekcie ustawy o ochronie zwierząt i ochronie przyrody. O tym jak nie popaść w konflikt z prawem” mówił pan mgr Paweł Dolata. Wykładowca rozpoczął od przypomnienia podstawowych aktów prawnych mających zastosowanie w zakresie ochrony zwierząt. Ustawa o ochronie zwierząt z 1997 roku, ustawa o ochronie przyrody z 2004 roku, rozporządzenie Ministra Środowiska z 2016 roku w sprawie ochrony gatunkowej ochrony zwierząt. By elegancko i z po-

czuciem humoru przejść do obcych gatunków inwazyjnych i problemów z ich odławianiem wspominając nutrię Dyzio. Według przepisów mamy zwykłe gatunki inwazyjne, inwazyjne gatunki obce, gatunki inwazyjne podlegające szybkiej eliminacji stwarzające zagrożenie dla Polski. Pojawiło się też pytanie czy kot jest gatunkiem inwazyjnym? Pytanie nie wzięło się z niczego. Według badań 150 mln ptaków rocznie jest zabijanych właśnie przez koty. Problem ten jest dostrzegany w innych krajach. Nowa Zelandia, jako pierwszy kraj, wprowadziła nawet zakaz wypuszczania kotów na zewnątrz luzem. Pan Dolata przypomniał również specyficzną sytuację z ochroną kretów. Przepisy wymieniają miejsca, gdzie ten gatunek nie podlega ochronie i jest to sytuacja wyjątkowa, gdyż w przypadku żadnego innego gatunku takie rozwiązanie nie znajduje zastosowania. Wśród działań zakazanych wobec zwierząt dzikożyjących wymienia się w przepisach prawnych płoszenie i niepokojenie. Trudno jednak znaleźć osobę, która wskaże czy te dwa działania się różnią. Zresztą w prawodawstwie jest dożo pojęć nieostrych, co z jednej strony ma służyć elastyczności prawa, ale z drugiej strony jest przyczyną wielu sytuacji konfliktowych. Analizując sytuację prawną dochodzimy do wniosku, że branża ddd, z tego punktu widzenia jest bardzo skomplikowana.

mgr Dariusz Pliszka

fot. Wiktor Protas

Nieszczęśliwe wypadki związane z nieprawidłowym użyciem fosforowodoru zwróciły uwagę szerszej publiczności na Państwową Inspekcję Ochrony Roślin i Nasiennictwa, która nadzoruje obrót i stosowanie preparatów do gazowania. Wystąpienie na ten temat zaprezentował pan mgr. Dariusz Pliszka z Wojewódzkiego Inspektoratu ORiN w Bydgoszczy. Jako instytucja państwowa, IORiN opiera

swoje działania na obowiązującym prawie. Najważniejszym aktem normatywnym w polskim systemie prawnym jest Ustawa z dnia 8 marca 2013 o środkach ochrony roślin. A w dalszej kolejności, rozporządzenia wykonawcze do tej ustawy. Zgodnie z tymi przepisami zadaniami IORiN są:

- Nadzór fitosanitarny
- Nadzór nad nasiennictwem
- Nadzór nad obrotem i stosowaniem środków ochrony roślin
- Nadzór nad wprowadzaniem nawozów do obrotu
- Działalność diagnostyczna

Pan Pliszka zwrócił uwagę, że spośród wszystkich zarejestrowanych i dopuszczonych do obrotu środków ochrony roślin tylko 211 jest dostępnych do użytku nieprofesjonalnego a 2727 jest przeznaczonych wyłącznie do użytku profesjonalnego.

Nadzór nad obrotem środków polega m.in. na

- kontroli produkcji środków
- kontroli wprowadzania środków do obrotu
- kontroli konfekcjonowania środków
- kontroli składowania i przemieszczania środków
- kontroli targowisk i w innych miejscach gdzie może być prowadzony obrót
- monitoring ofert sprzedaży środków zamieszczanych w internecie
- badania jakościowe - kontrola składu, właściwości fizycznych oraz właściwości chemicznych środków wprowadzanych do obrotu.

Inspekcja może kontrolować faktury zakupu, dokumenty sprzedaży, dopuszczenie do obrotu etykiety. Wystąpienie pana Pliszki wywołało ożywioną dyskusję, która rozpoczęła się od pytania o różne podejście do kontroli firm mających stałe siedziby i firm funkcjonujących głównie w sieci. Problemy z kontrolą firm sprzedających tylko przez Internet ciągną się od lat. I jest to temat niezmiernie trudny do uregulowania, tym bardziej, że coraz większa część handlu przenosi się właśnie do Internetu. Kluczową sprawą jest jednak to, że IORiN może się poruszać tylko w obrębie obowiązującego prawa. To zdecydowanie nie jest kwestia tego co się komuś wydaje, alba jakie ma przeczucia. Co najwyżej możemy zapytać, czy w pełni wykorzystuje istniejące możliwości. Ukrócenie nielegalnego obrotu środkami ochrony roślin oraz patologii z tym związanych to trudne wyzwanie, i to nie tylko dla IORiN.

Posel Jarosław Rzepa

fot. Wiktor Protas

Jak to często bywa przy okazji uroczystych konferencji dochodzi do spontanicznych, nieplanowanych wystąpień zaproszonych gości. Nadają one jeszcze większego kolorytu wydarzeniu. Nie inaczej było także tym razem. Przysłuchujący się z zainteresowaniem kolejnym wystąpieniom oraz dyskusjom pan poseł Jarosław Rzepa poprosił o możliwość powiedzenia kilku słów do zebranych. Nawiązując do głównych tematów konferencji i problemów poruszanych w ich trakcie, poinformował zebranych o toczących się w Sejmie pracach nad nowelizacją prawa w zakresie nas dotyczącym. Pan poseł podkreślił, że z zainteresowaniem przysłuchuje się dyskusjom w czasie konferencji, gdyż są one dla niego swoistymi konsultacjami społecznymi.

mgr Paweł Lonser

fot. Wiktor Protas

Świadczenie usług ddd wymaga najwyższej staranności w kwestii zapewnienia bezpieczeństwa ludzi i środowiska. Często jednak w rozmowach z ludźmi parającymi się tą profesją można zauważyć, że pomija się, lub bagatelizuje, temat bezpieczeństwa samych wykonawców usług. Dlatego kolejny wykład, pana mgr Pawła Lonsera poświęcony był „Profilaktyce zdrowia i zdrowia publicznego w kontekście dezynfekcji, deratyzacji

i dezynsekcji. Jak zauważył na początku swojego wystąpienia pan Lonser, nasze środowisko składa się głównie z mężczyzn, a niestety mężczyźni mają skłonności do bagatelizowania tego zagadnienia. Przynajmniej do momentu, kiedy pojawią się jakieś problemy. Nie mówi się w kontekście usług ddd o profilaktyce, o zapobieganiu różnym chorobom. Jednym z takich zagrożeń, z którym spotykamy się na co dzień jest wścieklizna. Przecież zagrożenie tą chorobą wynika z bardzo częstego kontaktu z gryzoniami. A ilu z wykonawców usług ddd jest zaszczepionych przeciwko wściekliznie. Czy mamy w swoich zakładach procedury postępowania? Czy wiemy co robić gdy zostaniemy skaleczeni przez gryzonia, lub skaleczymy się o jakiś ostry element pracując z karmnikami deratyzacyjnymi? W drugą stronę, tzn. w stronę dbałości o zdrowie klientów i ludzi przebywających w środowisku gdzie występują np. karaluchy, czy pluskwy też jest jeszcze dużo do zrobienia. Samo ogłoszenie na klatce budynku wielorodzinnego, że będzie wykonywana dezynsekcja, jest dalece niewystarczające. Ludzie nie mają świadomości co się dzieje, dlaczego i jakie mogą być tego konsekwencje.

prof. Marcin Kadej

fot. Wiktor Protas

Konferencję zakończyło wystąpienie wielce zasłużonego dla PSPDDD, pana prof. Marcina Kadeja pt. „Zwierzęta inwazyjne w kontekście działań ddd”. Pan prof. Zwrócił uwagę na rozróżnienie gatunków obcych i inwazyjnych gatunków obcych. Choć termin gatunek obcy funkcjonuje w przepisach prawnych, pan profesor wolałby stosować termin gatunek obcego pochodzenia”. Takim gatunkiem jest np. karp. W kontekście tych rozważań podkreślił znaczenie bioróżnorodności, dla której zagrożeniem są właśnie inwazyjne

gatunki obce. Inwazyjne gatunki obce były przyczyną wymarcia ok 60 % gatunków po roku 1500. Prof. Kadej uzupełnił informacje pana Dolaty o efektach działania kotów. Okazuje się, że w Kanadzie szacuje się liczbę zabijanych ptaków przez koty na 100-350 mln, a w Stanach Zjednoczonych na 2,4-12,3 mld. Postępującym zjawiskiem jest homogenizacja przyrody. Mieliśmy okazję poznać regułę dziesiątek, czyli jakie są proporcje poszczególnych gatunków, od gatunków obcego pochodzenia przez gatunki obce niezadomowione, gatunki obce zadomowione, do gatunków nazywanych najeźdźcami. Warto też pamiętać o rozróżnieniu ekspansji gatunków od inwazji. W Polsce mamy 19 gatunków na liście Inwazyjnych gatunków obcych zaliczonych do gatunków stwarzających zagrożenie dla Polski. Mówiąc o gatunkach stwarzających szczególne zagrożenie wspomniął m.in. o kleszczu wędrownym (*Hyalomma marginatum*), będącym wektorem wirusa gorączki krwotocznej krymsko-kongijskiej i riketsji. A przy tym, jest to gatunek, który w przeciwieństwie do rodzimych kleszczy, poluje w sposób aktywny.

prof. Jarosław Buszko, prof. Marcin Kadej fot. Wiktor Protas

Konferencja toruńska okazała się bardzo interesująca, pouczająca i dająca mocno do myślenia. To skutek dobrego doboru tematów i bardzo dobrych wykładowców przedstawiających poszczególne tematy. Gratulacje zatem dla głównych organizatorów Piotra Klawitera i Marka Zieleckiego. Podziękowania i gratulacje także dla Zygmunta Jeszki, torunianina, który jak zwykle w przypadku wydarzeń organizowanych w Toruniu angażuje się na 110 % w działania organizacyjne.

Wiktor Protas

Wiceprezes PSPDDD Marek Zielecki

fot. Wiktor Protas

Wiceprezes PSPDDD Piotr Klawiter

fot. Wiktor Protas

„Opiekun” Zygmunt Jeszka

fot. Wiktor Protas

Prof. dr hab. inż. Marcin Kadej

**INWAZYJNE GATUNKI OBCE
W KONTEKŚCIE DZIAŁAŃ DDD**

Inwazyjne gatunki obce w kontekście działań DDD

Prof. dr hab. inż. Marcin Kadej

Uniwersytet Wrocławski, Wydział Nauk Biologicznych, Zakład Biologii,
Ewolucji i Ochrony Bezkręgowców, Pracownia Biologii i Entomologii Sądowej

Streszczenie: W artykule omówiono kwestię inwazyjnych gatunków obcych (IAS), które stanowią zagrożenie dla bioróżnorodności, ekosystemów, zdrowia ludzi i powodują znaczne straty ekonomiczne. Gatunki te są wprowadzane poza swoje naturalne siedliska poprzez działalność człowieka, a niektóre z nich, takie jak ćma bukszpanowa lub biedronka azjatycka, mają poważne skutki ekologiczne i ekonomiczne. W artykule wyjaśniono rozróżnienie między ekspansją biologiczną a inwazją oraz przeanalizowano ramy prawne dotyczące kwestii IAS w Polsce i Unii Europejskiej, takie jak rozporządzenie UE nr 1143/2014 i polska ustawa o gatunkach obcych z 2021 r. Autor podkreśla rosnącą liczbę inwazyjnych gatunków obcych w Polsce i ich negatywny wpływ na rodzime gatunki i ekosystemy. Sektor DDD jest identyfikowany jako kluczowy gracz w monitorowaniu i zwalczaniu tych szkodników i edukowaniu społeczeństwa na temat inwazyjnych gatunków obcych. Artykuł przedstawia strategię przeciwdziałania inwazyjnym gatunkom obcym, w tym metody fizyczne i chemiczne, które można wdrożyć w celu kontrolowania ich rozprzestrzeniania się. Nacisk kładzie się na znaczenie współpracy między naukowcami, władzami i sektorem DDD w celu złagodzenia skutków

Gatunki obcego pochodzenia (GO), w tym tzw. inwazyjne gatunki obce (IGO), od wielu lat przyciągają uwagę zarówno naukowców, jak i innych podmiotów. Przyczyną tego zainteresowania są zagrożenia, jakie gatunki te stwarzają dla różnorodności biologicznej, gospodarki oraz zdrowia i dobrostanu człowieka. Potwierdzają to liczne publikacje, które w ostatnich latach ukazały się i nadal publikowane są na łamach Biuletynu.

Gatunki obcego pochodzenia (Ramka 1) są związane z działalnością człowieka, ponieważ w wyniku ludzkiej działalności – zarówno celowej, jak i niezamierzonej – są wprowadzane¹ do środowisk poza ich naturalnym zasięgiem.

Ramka 1

Gatunki obce, to gatunki, które występują poza swoim naturalnym zasięgiem. Większość z nich nie stanowi zagrożenia dla otaczającej je przyrody – albo nie adaptują się i wymierają, albo, jeżeli przetrwają w nowych warunkach, tworzą niewielkie i stabilne populacje, a ich wpływ na otaczające je środowisko jest neutralny.

Źródło: <https://www.gov.pl/web/klimat/gatunki-obce-inwazyjne-i-niebezpieczne>

Reprezentantami drugiej grupy – IGO – są gatunki niosące ze sobą negatywny wpływ na rodzime gatunki i ekosystemy (Ramka 2). Bez wątpliwości przykładami takich taksonów są m.in. rak amerykański, ćma bukszpanowa, doskwier japoński, stonka kukurydziana, szrotówek kasztanowcowiaczek, sumik karłowaty, żółw ozdobny, norka amerykańska i wiele innych. Swoistym przykładem obcego gatunku inwazyjnego jest kot domowy.

1. Oznacza przemieszczenie gatunku poza jego naturalny zasięg na skutek interwencji człowieka.

O wielkiej szkodliwości tego zwierzęcia dla szeroko rozumianej różnorodności biologicznej informowali naukowcy z kraju (Krauze-Gryz i in. 2019), jak i spoza Polski (Medina i in. 2011). Jest to gatunek udomowiony przez człowieka, a zatem obcy w środowisku przyrodniczym i dlatego też przez biologów klasyfikowany jako IGO¹.

Ramka 2

Gatunki inwazyjne, to gatunki obce, które doskonale funkcjonują w nowych warunkach – z sukcesem rozmnażają się i rozpoczynają inwazję, zajmując nisze rodzimych gatunków i wypierając je. W skrajnych przypadkach kolonizują całe ekosystemy, zubożając je w ten sposób i niszcząc. Mogą także być nośnikami chorób i pasożytów, na które rodzime gatunki nie są uodpornione.

Źródło: <https://www.gov.pl/web/klimat/gatunki-obce-inwazyjne-i-niebezpieczne,zmodyfikowane>

W obiegu prawnym w Ustawie o ochronie przyrody (Dz. U. 2004, nr 92, poz. 880) funkcjonuje jeszcze termin gatunek niebezpieczny (Ramka 3), którego nie należy mylić z inwazyjnym. Ze względu na poziom zagrożenia, jakie stwarzają te zwierzęta dla życia i zdrowia ludzi, zostały one podzielone na dwie kategorie. Pierwsza z nich obejmuje szczególnie niebezpieczne gatunki, stanowiące poważne zagrożenie dla ludzi, np. jadowite lub wyjątkowo agresywne (załącznik 1 Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 3 sierpnia 2011 r. w sprawie gatunków zwierząt niebezpiecznych dla życia i zdrowia ludzi, Dz.U. nr 173, poz. 1037). Takie zwierzęta mogą być przetrzymywane jedynie w ogrodach zoologicznych, cyrkach i placówkach naukowych. Druga kategoria obejmuje pozostałe gatunki niebezpieczne dla zdrowia i życia ludzi (załącznik 2 Rozporządzenia). Ich przetrzymywanie wymaga spełnienia określonych w Rozporządzeniu warunków (źródło: <https://www.gov.pl/web/klimat/gatunki-obce-inwazyjne-i-niebezpieczne>).

Ramka 2

Gatunki niebezpieczne, to gatunki stwarzające zagrożenie dla życia i zdrowia ludzi.

Źródło: <https://www.gov.pl/web/klimat/gatunki-obce-inwazyjne-i-niebezpieczne,zmodyfikowane>

Waga problemu inwazyjnych gatunków obcych jest duża. Znajduje to odzwierciedlenie w działaniach UE i Polski zarówno na poziomie legislacyjnym, jak też edukacyjnym i naukowym. Wynika to z zagrożeń jakie gatunki te niosą ze sobą, zwłaszcza wtedy, gdy ich liczebność znacząco przyrasta na nowo zasiedlonym obszarze.

Według naukowców IGO zagrażają aż ok. 7200 gatunkom zwierząt wymienionych w światowej czerwonej księdze, były też jedną lub jedyną przyczyną wyginięcia wielu gatunków roślin (17%), gadów (25%), ptaków (27%) i ssaków (47%) (Bellard i in. 2016; Solarz i in. 2021). Za wyżej wymienionymi gatunkami stoją też bilionowe straty w światowych gospodarkach.

Według Solarza i in. 2021 - autorów prezentacji stanowiącej podsumowanie projektu pn. „Opracowanie zasad kontroli i zwalczania inwazyjnych gatunków obcych wraz z przeprowadzeniem pilotażowych działań i edukacją społeczną” liczba gatunków obcych w Polsce wynosi co najmniej 2,5 tys., co stanowi ok. 4,2% wszystkich gatunków wykazanych z kraju (Andrzejewski i Weigle 2003). Z kolei liczba IGO wynosi 168, dając 0,3% ogółu wykazanych z Polski gatunków. Przykładowo, w krajowej faunie, najwięcej IGO wykazano dotychczas wśród mięczaków, stawonogów, ryb i ssaków (Solarz i in. 2021). Ich liczba z każdym rokiem wzrasta, co wynika z nowych inwazji oraz publikowanych przez naukowców danych. Praktycznie w każdym roku pojawiają się co raz to nowe doniesienia o obserwacjach GO, IGO i potencjalnych IGO. Najwięcej z nich dotyczy zwierząt bezkręgowych, w tym pajęczaków i owadów.

Tematyka inwazyjnych gatunków obcych była również przedmiotem ostatniej konferencji pt. Bezpieczeństwo, przepisy prawne, organizmy inwazyjne oraz nowe wyzwania w branży DDD w roku 2025 zorganizowanej 2 grudnia 2024 roku przez PSPDDD w Toruniu.

Poniżej przedstawiam wybrane informacje na ten temat. Celem niniejszego artykułu jest wskazanie aktów prawnych, uporządkowanie terminologii oraz omówienie zagadnień związanych z gatunkami obcego pochodzenia oraz inwazyjnymi gatunkami obcymi.

Aspekty prawne i podstawowe definicje

Problem gatunków obcego pochodzenia został dostrzeżony już stosunkowo dawno. Zarówno Konwencja Berneńska (1979 r., Berne) jak też Konwencja o Różnorodności Biologicznej (1992 r., Rio De Janeiro) wskazywały obce gatunki inwazyjne jako jedno z ważnych zagrożeń dla bioróżnorodności poszczególnych składników lokalnej flory i fauny. Na podstawie tych międzynarodowych konwencji w polskim systemie prawnym w *Ustawie o ochronie przyrody* (Dz. U. 2004, nr 92, poz. 880) pojawiły się terminy definiujące takie taksony, jak: **gatunek obcy** (art. 5, ust. 1c); **inwazyjny gatunek obcy** (art. 5, ust. 1f) oraz **inwazyjny gatunek obcy stwarzający zagrożenie dla Polski** (art. 5, ust. 1g).

W 2014 roku świadoma ogromnego zagrożenia, jakie niosą ze sobą IGO Wspólnota Europejska opublikowała *Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014 z 22 października 2014 r. w sprawie działań zapobiegawczych i zaradczych w odniesieniu do wprowadzania i rozprzestrzeniania inwazyjnych gatunków obcych* (Dz.U. L 317 z 4.11.2014 r.). Rozporządzenie to reguluje zagadnienia w zakresie zapobiegania wprowadzaniu i rozprzestrzenianiu się IGO, porusza kwestie wczesnego wykrywania, a także szybkiej eliminacji, izolacji oraz długofalowej i efektywnej kontroli populacji w przypadku gatunków rozpowszechnionych. Co ważne, w artykule 3 podaje definicje, na które powołuje się *Ustawa o ochronie przyrody* (Dz. U. 2004, nr 92, poz. 880). I tak, według powyższego *Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE)*:

„**gatunek obcy**” oznacza każdego żywego osobnika gatunku, podgatunku lub niższego taksonu zwierząt, roślin, grzybów lub drobnoustrojów wprowadzonego poza jego naturalny zasięg; pojęcie to obejmuje wszelkie części, gamety, nasiona, jaja lub diaspory tych gatunków, jak również hybrydy, odmiany lub rasy zdolne do przeżycia i rozmnażania;

„**inwazyjny gatunek obcy**” oznacza gatunek obcy, którego wprowadzenie lub rozprzestrzenianie się zagraża – jak stwierdzono – bioróżnorodności i powiązanim usługom ekosystemowym lub oddziałuje na nie w niepożądany sposób;

„**inwazyjny gatunek obcy stwarzający zagrożenie dla Unii**” oznacza inwazyjny gatunek obcy, którego niepożądane oddziaływanie uznano za wymagające skoordynowanych działań na szczeblu unijnym zgodnie z art. 4 ust. 3;

„**inwazyjne gatunki obce stwarzające zagrożenie dla państwa członkowskiego**” oznaczają inwazyjne gatunki obce inne niż inwazyjne gatunki obce stwarzające zagrożenie dla Unii, których niepożądane oddziaływanie w wyniku ich uwolnienia i rozprzestrzeniania się, nawet jeśli nie jest w pełni ocenione, zostaje przez dane państwo członkowskie uznane – na podstawie dowodów naukowych – za istotne dla całości lub części jego terytorium oraz za wymagające podjęcia działań na szczeblu tego państwa członkowskiego.

Powyższy akt prawny dał podstawę do prac nad krajowymi aktami regulującymi te kwestie. W dniu 11 sierpnia 2021 r. ogłoszono tekst *Ustawy o gatunkach obcych* (Dz. U. 2021, poz. 1718). Jej zapisy weszły w życie 18 grudnia 2021 r., określając krajowe ramy prawne dla przeciwdziałania IGO stwarzających zagrożenie dla Unii oraz wprowadzając komplementarne przepisy dla IGO stwarzających zagrożenie dla Polski. W ustawie zawarto także przepisy dotyczące wszystkich gatunków obcych, tak aby zapobiegać rozprzestrzenianiu się ich w środowisku.

W kolejnym roku opublikowano *Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 9 grudnia 2022 r. w sprawie listy inwazyjnych gatunków obcych stwarzających zagrożenie dla Unii i listy inwazyjnych gatunków obcych stwarzających zagrożenie dla Polski, działań zaradczych oraz środków mających na celu przywrócenie naturalnego stanu ekosystemów* (Dz.U. 2022, poz. 2649).

Ekspansje a inwazje biologiczne

Aby lepiej zrozumieć zagadnienia odnoszące się do IGO warto odróżnić ekspansję

od inwazji. Pierwszy termin – ekspansja – odnosi się do gatunków rodzimych dla danej krainy zoogeograficznej¹. Odnosi się on do opisu zjawiska polegającego na stopniowym zwiększaniu zasięgu występowania jakiegoś gatunku. Przyczyną takiej migracji są zazwyczaj czynniki naturalne umożliwiające gatunkowi zdobywanie nowych terytoriów w obrębie zasięgu. Przykładami takich gatunków są m.in. modliszka zwyczajna, synogarlica turecka, szakal złocisty, tygryk paskowany czy zadrzechnia fioletowa. Wszystkie one w ostatnich latach znacząco zwiększyły swoje zasięgi w ramach rodzimej krainy zoogeograficznej.

Z kolei inwazja opisuje zjawisko relatywnie szybkiego rozprzestrzeniania się obcych

gatunków poza ich naturalnym zasięgiem w nowych, wcześniej niezasiedlanych obszarach. Inwazje są ostatnim etapem procesu zapoczątkowanego wprowadzeniem (syn. wsiedleniem, introdukcją, wypuszczeniem) na nowy dla GO obszar. Podlegają mu gatunki, których osobniki zdążyły się zadomowić w nowych uwarunkowaniach, co przekłada się na możliwość podejmowania rozrodu. Przykładami inwazyjnych gatunków obcych są m.in. rak kalifornijski, biedronka azjatycka, wtyk amerykański, skupieniec lipowy, aleksandretta obroźna, w końcu też nutria, jenot czy szop prac.

Poniżej w Tabeli 1 przedstawiam zbiorczo różnice opisujące ekspansję versus inwazji.

Tabela 1. Ekspansje versus inwazje.

Kategoria	Ekspansja zwierząt	Inwazja gatunków obcych
Definicja	Naturalne rozprzestrzenianie się gatunku w odpowiedzi na zmiany środowiskowe, klimatyczne lub ekologiczne	Sztuczne lub niezamierzone wprowadzenie gatunku na nowe tereny, gdzie zaczyna dominować i zakłócać lokalne ekosystemy
Przyczyna	Zmiany klimatyczne, adaptacja, przekroczenie naturalnej bariery środowiskowej	Działalność człowieka, np. transport, handel, rolnictwo
Zakres geograficzny	Przeważnie sąsiednie obszary w granicach naturalnych barier ekologicznych	Nowe regiony, często oddalone od pierwotnego obszaru występowania
Prędkość rozprzestrzeniania	Najczęściej wolna, zależna od naturalnych czynników ekologicznych	Szybka, wspomagana działalnością człowieka
Wpływ na ekosystem	Zazwyczaj harmonijny, choć może prowadzić do konkurencji z lokalnymi gatunkami	Często destrukcyjny – może wypierać rodzime gatunki, powodować straty w bioróżnorodności i zaburzenia ekosystemów
Przykłady gatunków	Szakal złocisty	Szrotówek kasztanowcowiaczek
Interwencja człowieka	Zazwyczaj nie wymaga interwencji, choć monitorowanie bywa konieczne	Wymaga zarządzania, kontroli i zwalczania inwazyjnego gatunku
Adaptacja gatunków lokalnych	Rodzime gatunki mają większe szanse na adaptację w dłuższym okresie czasu	Rodzime gatunki często nie mają mechanizmów obronnych, co prowadzi do ich wypierania
Aspekt prawny	Zwykle brak regulacji, jako że proces jest naturalny	Często podlega regulacjom prawnym, np. dyrektywie UE dotyczącej gatunków inwazyjnych

¹ Obecnie wyróżnia się osiem krain zoogeograficznych. Polska należy do krainy Palearktycznej.

Artykuł dostępny w Biuletynie PSPDDD nr 4/2024
<https://pspddd.pl/biuletyn/archiwum/>

IGO – jaka czeka nas przyszłość?

Pojawianie się na terenie Polski nowych gatunków rodzimych lub zwiększanie przez nie ograniczonych niegdyś zasięgów o nowe obszary kraju nie jest czymś nowym. Przykładami takich ekspansji są m.in. sierpówka, modliszka zwyczajna, zadrzechnia fioletowa czy gliniarz naścienny. Pewnie kolejne taksony, wraz ze zmianami klimatu, będą nadal migrować z południa na północ. To naturalna kolej rzeczy w obrębie znanych zjawisk przyrodniczych i migracji gatunków.

W minionych latach w Polsce obserwowaliśmy wysyp nowych IGO i potencjalnych IGO. Jednym z książkowych przykładów jest szrotówek kasztanowcowiaczek *Cameraria ohridella* wykazany po raz pierwszy w 1998 roku z arboretum UW w Wojstawicach. W 2006 roku w Poznaniu (Przewoźny i in. 2007) stwierdzono biedronkę azjatycką *Harmonia axyridis*, która w zaledwie kilka lat dotarła aż w Bieszczady (2010 r.). Dalej, w 2007 r. z Miechowa i Wrocławia donoszono o pojawie wtyka amerykańskiego *Leptoglossus accidentalis* (Lis i in. 2008), a niewiele później w 2012 roku ponownie z Dolnego Śląska informowano o obecności tzw. ćmy bukszpanowej *Cydalima perspectalis* (Blaik i in. 2016). Kolejnym taksonem o charakterze IGO był kornik cyprysowatych (m.in. żywotników i cyprysików) – *Phleosinus aubei* – wykazany z okolic Wrocławia w 2014 roku (Nowak i in. 2017). Natomiast z Rzeszowa w 2016 roku (Hebda i Olbrycht 2016) płynęły doniesienia nt. skupieńca lipowego *Oxycarenus lavaterae* – pluskwiaka różnoskrzydłego, który podobnie jak powyższe gatunki praktycznie całkowicie opanował Polskę. W 2017 roku ze stolicy Dolnego Śląska – Wrocławia – pisano o strąkowcu *Megabruchidus dorsalis* zaobserwowanym w strąkach gledicji trójcierniowej (Ruta i in. 2017). Dalej, w 2018 roku opublikowano dane nt. występowania w Polsce mrówki maurawki darniowca *Tetramorium immigrans* (Borowiec i Salata 2018). Potem pojawiły się wzmianki nt. doskwiera japońskiego z Kielc (2022 r.) i Mikołowa (2023 r.) (Gierek i in. 2024), w końcu w 2024 roku z Wronek pod Poznaniem informowano o obserwacji kleszczy afrykańskich z rodzaju *Hyalomma* spp. (<https://naukawpolsce.pl>). Tu warto nadmienić, że pierwsze doniesienia

o tych kleszczach w Polsce pochodzą już z lat 70. XX wieku (Siuda i Dutkiewicz 1979).

Poważnym problemem także dla nas stają się informacje o nowych zawleczeniach IGO w Europie, w tym u naszych najbliższych sąsiadów. Na kontynencie europejskim jest już obecny jeden z takich gatunków: szerszeń żółtonogi *Vespa velutina* (fot. 1). Został on zawleczony do Francji w 2004 roku (Rome i in. 2009). Od momentu introdukcji znacząco zwiększył swój zasięg podbijając takie kraje jak np. Belgia, Holandia, Hiszpania, Irlandia, Niemcy, Portugalia, Szwajcaria, Włochy, UK (Dillane i in. 2022; <https://blog.invasive-species.org>).

Fot. 1. Szerszeń żółtonogi *Vespa velutina* (autor Didier Descouens - praca własna, CC BY-SA 3.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=26722179>)

W Hiszpanii, w jednej z północnych prowincji, wykazano w tym roku kolejny inwazyjny gatunek południowego szerszenia olbrzymiego *Vespa soror* (fot. 2, Sánchez i in. 2024). Jeśli nie zostaną podjęte drastyczne kroki zmierzające do eliminacji tej osy, z dużym prawdopodobieństwem można założyć, że podejmie ona inwazję na nowe terytoria stanowiąc poważne zagrożenie dla lokalnej bioróżnorodności, w tym także dla pszczoły miodnej.

Fot. 2. Południowy szerszeń olbrzymi *Vespa soror* (autor Rushen - Khao Yai National Park, CC BY-SA 2.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=46819367>).

Gatunek ten jest blisko spokrewniony z północnym szerszeniem olbrzymim *Vespa mandarinia*, który w 2019 roku dotarł do Ameryki Północnej. Z Europy dotychczas nie był wykazywany.

Kolejnym groźnym dla rodzimej fauny, być może także dla gospodarki, stwierdzonym w 2023 roku IGO jest mrówka ognista *Solenopsis invicta*. We Włoszech, na Sycylii stwierdzono aż 88 gniazd tego owada (Menchetti i in. 2023).

Fot. 3. Mrówka ognista *Solenopsis invicta* (<https://commons.wikimedia.org/>; ©AntWeb.org/CC BY-SA 3.0).

U granic Polski są już obecne inne owadzie IGO w postaci komara tygrysiego *Aedes albopictus* (Niemcy - Pluskota i in. 2008; Czechy - Šebesta i in. 2012; Słowacja - Bocková i in. 2013) i chrząszcza *Anoplophora glabripennis* (Hérard i in. 2006). Listę takich gatunków jest z pewnością dłuższa.

Rola sektora DDD w odniesieniu do IGO

Wymagania prawne oraz obowiązki z nich wynikające stwarzają potencjalne pole do podejmowania działań przez firmy sektora DDD. Aktywność ta może odnosić się do co najmniej czterech podstawowych obszarów (Ryc. 1). Pierwszym z nich jest monitorowanie i identyfikacja gatunków inwazyjnych. W ramach tego zadania niezbędne są specjalistyczne szkolenia dla pracowników DDD pod kątem rozpoznawania inwazyjnych gatunków zwierząt oraz ich oznak obecności (np. odchody, ślady żerowania, gniazda). Takie przygotowanie predysponowałoby sektor DDD m.in. do raportowania obserwacji (= zgłaszanie lokalnym organom ochrony środowiska obecności inwazyjnych gatunków w trakcie wykonywania zadań DDD) oraz współpracy z naukowcami i urzędnikami (= udział w programach monitorowania rozprzestrzeniania się inwazyjnych zwierząt).

Drugim obszarem działania jest zwalczanie populacji inwazyjnych gatunków. Pole to obejmuje stosowanie humanitarnych pułapek i eliminację zwierząt (= odłów, przenoszenie schwytanych osobników na obszary kontrolowane lub do miejsc, gdzie są poddawane utylizacji zgodnie z przepisami). Likwidacja siedlisk obejmuje z kolei niszczenie nor, gniazd lub miejsc schronienia zwierząt inwazyjnych oraz zabezpieczanie budynków i infrastruktury przed osiedlaniem się tych gatunków.

Trzecim możliwym polem działania sektora DDD jest edukacja i świadomość lokalnej społeczności polegająca np. na informowaniu mieszkańców o zagrożeniach związanych z obecnością inwazyjnych gatunków i sposobach zapobiegania ich rozprzestrzenianiu oraz doradztwie w zakresie zabezpieczenia domów, gospodarstw i infrastruktury przed inwazyjnymi zwierzętami. Wskazaniem byłoby także aktywne włączanie się w edukowanie na temat unikania dokarmiania zwierząt inwazyjnych i niewypuszczania egzotycznych zwierząt na wolność.

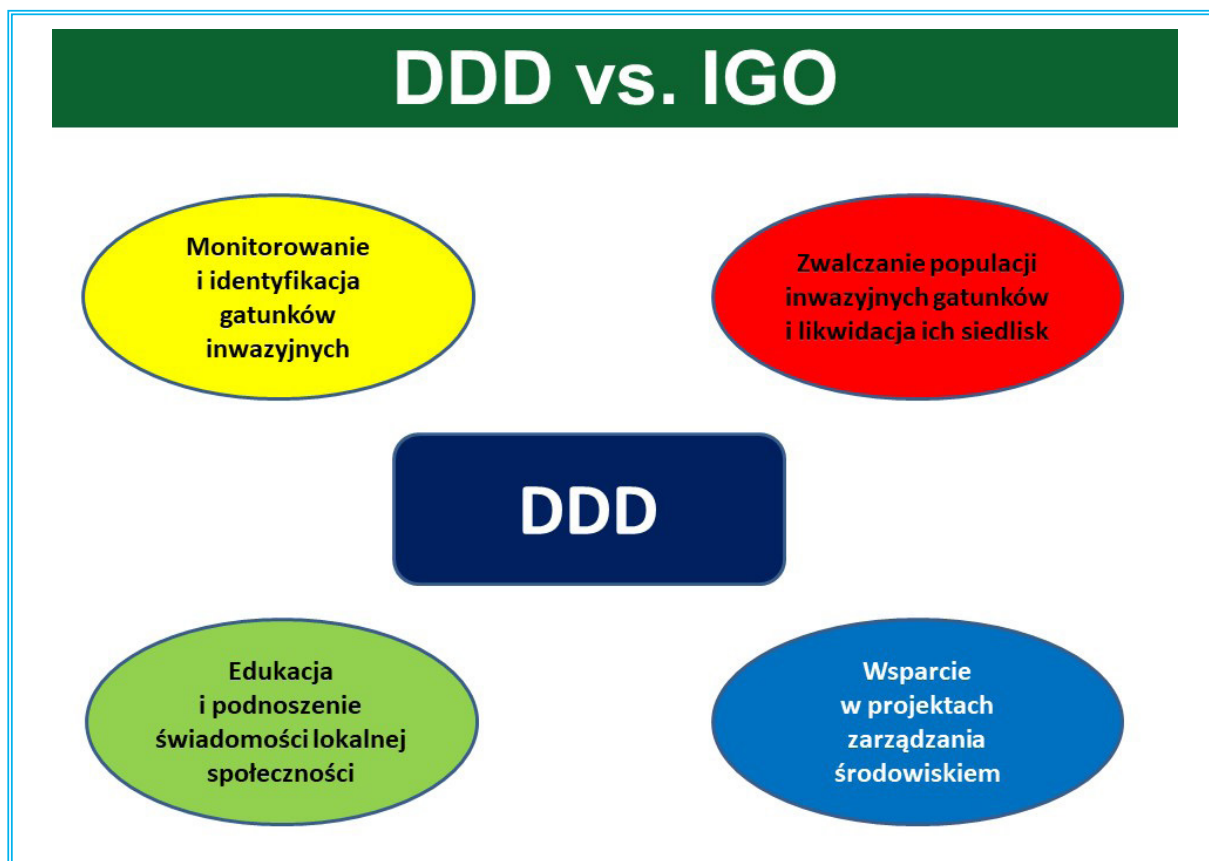
Ostatnim, czwartym obszarem, jest wsparcie w projektach zarządzania środowiskiem. W ramach tego pola szczególne miejsce powinna mieć ścisła współpraca z władzami lokalnymi i organizacjami (= udział w regionalnych programach

kontroli gatunków inwazyjnych, takich jak kampanie zwalczania szopa pracza czy nutrii; przekazywanie danych z terenu, co może pomóc w opracowywaniu strategii zarządzania inwazyjnymi zwierzętami). Poza tym istotne miejsce powinna zajmować kontrola biologiczna obejmująca także doradztwo w zakresie stosowania metod ekologicznych i biologicznych (np. promowanie naturalnych drapieżników, które ograniczają populacje gatunków inwazyjnych).

wypas zwierząt, zmianę stosunków wodnych, okrywanie, ściółkowanie, usuwanie wierzchniej warstwy gleby lub osadów dennych, odgradzanie, tworzenie stref buforowych dla tych roślin lub przetrzymywanie ich w obiektach izolowanych,

b) środki chemiczne – stosowanie środków ochrony roślin wprowadzonych do obrotu na podstawie wydanego przez ministra właściwego do spraw rolnictwa zezwolenia (...).

Z kolei w przypadku zwierząt wymienionych

Ryc. 1. Potencjalne obszary działania firm sektora DDD w odniesieniu do IGO

Eliminacja IGO

Ważnym działaniem w walce z IGO roślin oraz zwierząt są tzw. działania zaradcze. Zostały one określone dla roślin odpowiednio w art. 4.1.1, który mówi o tym, że w stosunku do roślin wymienionych w załączniku nr 1 do Rozporządzenia oraz w załączniku nr 2 do Rozporządzenia (Dz.U. 2022, poz. 2649), zwanych dalej „roślinami należącymi do IGO” działania zaradcze obejmują:

a) środki fizyczne – wykopywanie, wrywanie, koszenie, ścinanie, uszkodzanie, zbieranie, zaorywanie lub zacienianie tych roślin, ścinanie, uszkodzanie lub zbieranie części, z których te rośliny mogą się rozmnożyć,

w załączniku nr 1 do Rozporządzenia oraz w załączniku nr 2 do Rozporządzenia (Dz.U. 2022, poz. 2649), zwanych dalej „zwierzętami należącymi do IGO” w art. 4.1.2 wskaza-

no:
a) środki fizyczne – odłów ręczny lub przy użyciu narzędzi, w szczególności czerpaków, pułapek żywotownych lub sieci stawnych, niszczenie jaj lub form rozwojowych, a w przypadku bezkręgowców także postaci dorosłych, elektropołów, odstrzał z broni palnej, dekapitacja po uprzednim ogłuszeniu – w przypadku ryb, zamrażanie – w przypadku skorupiaków lub mięczaków, porażanie prądem – w przypadku ryb, skorupiaków lub mięczaków, odgradzanie lub przetrzymywanie

tych zwierząt w obiektach izolowanych, w tym w azylach dla zwierząt,
b) środki chemiczne – stosowanie środków farmakologicznych, środków ochrony roślin wprowadzonych do obrotu na podstawie wydanego przez ministra właściwego do spraw rolnictwa zezwolenia (...).

Powyższe zapisy z pewnością stwarzają pole do działania dla wyspecjalizowanych i odpowiednio przeszkolonych firm z sektora DDD w zakresie eliminacji IGO na terenie Polski.

Źródła informacji

Osoby zainteresowane zgłębieniem zagadnień w zakresie GO i IGO odsyłam do poniższych źródeł. Doskonałym wsparciem merytorycznym opisującym gatunki obce we florze Polski jest książka pt. „Rośliny obcego pochodzenia w Polsce ze szczególnym uwzględnieniem gatunków inwazyjnych” (TOKARSKA-GUZIŁK i in. 2012). Odpowiednikiem dla zwierząt jest książka pt. „Gatunki obce w faunie Polski” pod red. GŁOWACIŃSKIEGO i in. (2011). Dalsze szczegółowe informacje o GO i IGO zaprezentowane są m.in. w materiałach wskazanych w Tabeli 2 poniżej:

Tabela 2. Źródła informacji nt. gatunków obcego pochodzenia oraz inwazyjnych gatunków

Materiał	Link
Portal Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska	https://www.gov.pl/web/gdos/inwazyjne-gatunki-obce3
Portal nt. gatunków obcych i inwazyjnych	https://lowcaobcych.pl/obcy/
Elektroniczna wersja opracowania pt. „Gatunki obce w faunie Polski”	https://www.iop.krakow.pl/gatunkiobce/
Baza „Gatunki obce w Polsce”	https://www.iop.krakow.pl/ias/projekt
Materiały edukacyjno-informacyjne w zakresie dróg przenikania gatunków obcych	https://www.gov.pl/web/gdos/drogi-przeniesienia-gatunkow-obcych
Kompedia zwalczania wybranych inwazyjnych gatunków obcych	https://www.gov.pl/web/gdos/kompedia-zwalczania-wybranych-igo
Karty informacyjne dla poszczególnych gatunków obcych roślin i zwierząt w formacie PDF	https://www.gov.pl/web/gdos/gatunki-obce-analizowane-w-ramach-projektu
Szczegółowe informacje na temat przepisów prawa w zakresie gatunków obcych	https://www.gov.pl/web/gdos/przepisy-prawne-dotyczace-gatunkow-obcych

Piśmiennictwo i źródła:

- Bellard C., Cassey P., Blackburn T.M. 2016. Alien species as a driver of recent extinctions. *Biol. Lett.*, 12: 20150623.
- Andrzejewski R., Weigle A. (red.). 2003. Różnorodność biologiczna Polski. Narodowa Fundacja Ochrony Środowiska, Warszawa.
- Blaik T., Hebda G., Masłowski J. 2016. *Cydalima perspectalis* (Walker, 1859) – inwazyjny gatunek motyla w faunie Polski (Lepidoptera: Crambidae). *Przyroda Sudetów*, 19: 121-124.
- Bocková E., Kočíšová A., Letková V. 2013. First record of *Aedes albopictus* in Slovakia. *Acta Parasitologica*, 58(4): 603-606.
- Borowiec L., Sałata S. 2018. *Tetramorium immigrans* Santschi, 1927 (Hymenoptera: Formicidae) nowy gatunek potencjalnie inwazyjnej mrówki w Polsce *Acta Entomologica Silesiana* (on-line), 26: (002): 1-5.
- Dillane E., Hayden R., O’Hanlon A., Butler F., Harrison S. 2022. The first recorded occurrence of the Asian hornet (*Vespa velutina*) in Ireland, genetic evidence for a continued single invasion across Europe. *Journal of Hymenoptera Research*, 93: 131-138.
- Głowaciński Z., Okarma H., Pawłowski J., Solarz W. (red.). 2011. Gatunki obce w faunie Polski. Instytut Ochrony Przyrody PAN, Kraków, ISBN 978-83-61191-56-8
- Hebda G., Olbrycht T. 2016. *Oxycarenus lavaterae* (Fabricius, 1787) (Hemiptera: Heteroptera: Oxycarenidae) – gatunek nowy dla fauny Polski. *Wiadomości entomologiczne*, 35(3): 133-136.
- Hérard F., Ciampitti M., Maspero i in. 2006. *Anoplophora* species in Europe: Infestations and management processes. *Bulletin OEPP/EPPO Bulletin*, 36(3): 470-474.
- <https://blog.invasive-species.org/2023/08/25/countering-the-spread-of-the-asian-hornet-in-europe/> (dostęp: 9 grudnia 2024)
- <https://naukawpolsce.pl/aktualnosci/new->

[s%2C103931%2Ckleszcze-afrykanskie-hyalomma-sa-juz-w-polsce.html](https://www.pspddd.pl/biuletyn/polsce.html) (dostęp: 9 grudnia 2024)

- Krauze-Gryz D., Gryz J., Żmihorski M. 2019. Cats kill millions of vertebrates in Polish farmland annually. *Global Ecology and Conservation*, 17: e00516.
- Lis J. A., Lis B., Gubernator J. 2008. Will the invasive western conifer seed bug *Leptoglossus occidentalis* Heidemann (Hemiptera: Heteroptera: Coreidae) seize all of Europe? *Zootaxa*, 1740: 66-68.
- Medina F.M., Bonnaud E., Vidal E. i in. 2011. A global review of the impacts of invasive cats on island endangered vertebrates. *Global Change Biology*, 17(11): 3503-3510.
- Menchetti M., Schifani E., Alicata A., Cardador L., Sbraga E., Toro-Delgado E., Vila R. 2023. The invasive ant *Solenopsis invicta* is established in Europe. *Current Biology*, 33(17): R896-R897.
- Nowa K., Niedźwiecka K., Witkowski R., Bełka M., Mazur A. 2017. First records of Mediterranean Cypress Bark Beetle *Phloeosinus aubei* (Perris, 1855) (Coleoptera, Scolytinae) from Poland. *Acta Sci. Pol. Silv. Colendar. Ratio Ind. Lignar.*, 16(3): 195-198.
- Pluskota B., Storch V., Braunbeck T., Beck M., Becker N. 2008 First record of *Stegomyia albopicta* (Skuse) (Diptera: Culicidae) in Germany. *Eur. Mosq. Bull.*, 26: 1-5.
- Przewoźny M., Barłożek T., Bunalski M. *Harmonia axyridis* (Pallas, 1773) (Coleoptera: Coccinellidae) new species of ladybird beetle for Polish fauna. *Polish Journal of Entomology*, 76(3): 177-182.
- Rome Q., Muller F., Olivier G., Villemant C. 2009. Bilan 2008 De l'invasion de *Vespa velutina* Lepeletier en France (Hymenoptera: Vespidae). *Bulletin de la Société entomologique de France*, 114(3): 297-302.
- Ruta R., Jałoszyński P., Wanat M. 2017. *Megabruchidius dorsalis* (Fähræus, 1839) – inwazyjny strąkowiec nowy dla Polski (Coleoptera: Chrysomelidae: Bruchinae). *Wiadomości entomologiczne*, 36(3): 162-166.
- Sánchez, O., Castro, L., Fueyo, Á., Borrell, Y. and Arias, A. 2024. Early Alarm on the First Occurrence of the Southern Giant Hornet *Vespa soror du Buysson*, 1905 (Vespidae) in Europe. *Ecol Evol*, 14: e70502.
- Siuda K., Dutkiewicz J. 1979. *Hyalomma marginatum* Koch, 1844 (Acarina: Ixodidae) w Polsce - przykład zawleczenia południowego kleszcza przez ptaki wędrowne. *Wiadomości Parazytologiczne*, 25(3): 333-338.
- Šebesta O., Rudolf I., Betášová L., Peško J., Hubálek Z. 2012. An invasive mosquito species *Aedes albopictus* found in the Czech Republic, 2012. *Euro Surveill.* 17(43): 20301.
- Solarz W., Maciaszek R., Mazurska K., Mroczkowski T., Sachajdakiewicz I., Tokarska-Guzik B. 2021. Problematyka występowania IGO, z uwzględnieniem biologii i cech charakteryzujących IGO. Prezentacja w ramach Projektu nr POIS.02.04.00-00-0100/16 pn. Opracowanie zasad kontroli i zwalczania inwazyjnych gatunków obcych wraz z przeprowadzeniem pilotażowych działań i edukacją społeczną ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Infrastruktura i Środowisko (dostęp: <https://www.gov.pl/web/gdos/publikacje-i-materialy-do-pobrania>).
- Tokarska-Guzik B., Dajdok Z., Zając M., Zając A., Urbisz A., Danielewicz W., Hołdyński C. 2012. Rośliny obcego pochodzenia w Polsce ze szczególnym uwzględnieniem gatunków inwazyjnych. Online. ISBN 978-83-62940-33-2

TO i OWO O...

Karaluchy, pradawne owady o rodowodzie sięgającym ponad 320 milionów lat, wyewoluowały, by doskonale prosperować w środowisku człowieka. Spośród około 4600 znanych gatunków, około 30 przystosowało się do życia w pobliżu ludzi, a prusak (*Blattella germanica*) jest szczególnie rozpowszechniony. Najnowsze badania genetyczne sugerują, że gatunek ten pochodzi z Azji Południowo-Wschodniej sprzed około 2100 lat, a następnie rozprzestrzenił się na cały świat dzięki szlakom handlowym.

Te odporne owady są nocnymi padlinożercami, zdolnymi do spożywania szerokiej gamy materii organicznej, w tym resztek jedzenia, papieru, a nawet kleju. Ich zdolność adaptacji potwierdza fakt, że potrafią przeżyć bez pożywienia nawet przez miesiąc oraz wytrzymać poziomy promieniowania śmiertelne dla ludzi. Co ciekawe, karaluchy oddychają przez system rurek zwanych tchawkami, które są

połączone z otworami zwanymi przetchlinkami na wszystkich segmentach ciała. Pozwala im to kontynuować oddychanie nawet po usunięciu głowy, choć ostatecznie umierają z odwodnienia.

Mimo swojej reputacji szkodników, karaluchy przyczyniły się do badań naukowych, zwłaszcza w dziedzinie neurobiologii i zachowań społecznych. Ich proste układy nerwowe czynią je cennymi modelami do badania podstawowych procesów neurologicznych. Ponadto, w niektórych kulturach karaluchy są hodowane na potrzeby medycyny tradycyjnej i kosmetyków, co podkreśla ich różnorodne role w społeczeństwie ludzkim.

Zrozumienie biologii i zachowań karaluchów nie tylko rzuca światło na ich sukces jako mieszkańców miast, ale także informuje strategię zwalczania szkodników i działań na rzecz zdrowia publicznego

WP

TO i OWO O...

mgr Paweł T. Dolata

**ZABIEGI DDD W ASPEKCIE USTAW O OCHRONIE
ZWIERZĄT I OCHRONIE PRZYRODY.
JAK NIE POPAŚĆ W KONFLIKT Z PRAWEM**

Paweł T. Dolata
**Zabiegi DDD w aspekcie ustaw
o ochronie zwierząt
i ochronie przyrody.
Jak nie popaść
w konflikt z prawem**

Konferencja PSP DDiD, Toruń
2 grudnia 2024 r.

Art. 74. Konstytucji RP

1. Władze publiczne prowadzą politykę zapewniającą bezpieczeństwo ekologiczne współczesnemu i przyszłym pokoleniom.
2. **Ochrona środowiska jest obowiązkiem władz publicznych.**
3. **Każdy ma prawo do informacji o stanie i ochronie środowiska.**
4. Władze publiczne wspierają działania obywateli na rzecz ochrony i poprawy stanu środowiska.

Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu ...

informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko

Art. 4: **każdy ma prawo** do informacji o środowisku i jego ochronie. Do udostępnienia informacji o środowisku i jego ochronie **zobligowane są wszystkie organy administracji.**

Art. 8 ust. 1: „Władze publiczne są obowiązane do udostępniania każdemu informacji o środowisku i jego ochronie, które są informacjami znajdującymi się w posiadaniu władz publicznych lub informacjami przeznaczonymi dla władz publicznych (...).

Jeśli więc firma DDT wykonuje czynności na zlecenie jakichkolwiek „władz publicznych”, to przedstawiane owym władzom przez firmę sprawozdania itp. dokumenty merytoryczne (a więc nie np. umowa, zlecenie, rachunek czy inne dokumenty nie zawierające danych merytorycznych) są informacjami o środowisku i „władze publiczne” muszą je udostępnić wnioskującemu.

Podstawowe akty prawa ochrony zwierząt, w tym ochrony gatunkowej

Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt

Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 16 grudnia 2016 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt

„Dyzio” doczekał się paragrafu...
(Jarocin, 23.01.2023)

**Rozporządzenie Rady Ministrów
z dnia 9 grudnia 2022 r.**

w sprawie listy **inwazyjnych gatunków obcych** stwarzających zagrożenie dla Unii i listy inwazyjnych gatunków obcych stwarzających zagrożenie dla Polski, działań zaradczych oraz środków mających na celu przywrócenie naturalnego stanu ekosystemów

Ważniejsze inwazyjne gatunki obce gadów, ptaków i ssaków

1. „Zwykłe” z zał. 1, np. gęsiówka egipska, nutria

2. „Rozpowszechnione na szeroką skalę” z zał. 1

np. żółw ozdobny, jenot, piżmak, szop pracz

Może to szansa dla branży DDD? Wcześniej jako gatunki łowne możliwe do odławiania praktycznie tylko przez członków PZŁ!

3. „Inwazyjne gatunki obce stwarzające zagrożenie dla Polski podlegające szybkiej eliminacji” z zał. 2: np. trzy gatunki żółwi, bernikla kanadyjska, bizon ...

4. „Inwazyjne gatunki obce stwarzające zagrożenie dla Polski rozprzestrzenione na szeroką skalę” z zał. 2: tylko jeden gatunek małża i sumik karłowaty

§ 4. 1. 2) „Działania zaradcze obejmują” w stosunku do zwierząt:

a) środki fizyczne – odłów ręczny lub przy użyciu narzędzi, w szczególności czerpaków, pułapek żywołownych lub sieci stawnych, niszczenie jaj lub form rozwojowych, a w przypadku bezkręgowców także postaci dorosłych, elektropołów, odstrzał z broni palnej, dekapitacja po uprzednim ogłuszeniu – w przypadku ryb, zamrażanie – w przypadku skorupiaków lub mięczaków, porażanie prądem – w przypadku ryb, skorupiaków lub mięczaków, odgradzanie lub przetrzymywanie tych zwierząt w obiektach izolowanych, w tym w azylach dla zwierząt,

b) środki chemiczne – stosowanie środków farmakologicznych, środków ochrony roślin wprowadzonych do obrotu na podstawie wydanego przez ministra właściwego do spraw rolnictwa zezwolenia, o którym mowa w art. 28 ust. 1, art. 30 ust. 1, art. 41, art. 51 lub w art. 53 ust. 1 rozporządzenia nr 1107/2009, lub pozwolenia na handel równoległy, o którym mowa w art. 52 rozporządzenia nr 1107/2009, lub stosowanie innych środków chemicznych zgodnie z odrębnymi przepisami dotyczącymi środków biobójczych

Ale inwazyjna wiewiórka czarna
to nie każda *czarna wiewiórka!* ;-)

Kot jako inwazyjny gatunek obcy?

Faktycznie jest, szacunkowo **zabijają w Polsce ok. 150 mln ptaków rocznie!**

(Dagny-Gryz i in. 2019 *Global Conservation*)

Taka też **opinia Instytutu Ochrony Przyrody PAN** z 2022 r. Nowa Zelandia – zakaz puszczenia luzem

Prawnie nie jest w Polsce za taki uznany, brak w rozporządzeniu Min. Środ. z 9 września 2011 r.

i w rozporządzeniu Rady Min. z 9 grudnia 2022 r.

Aktualna lista – powyższe rozporządzenie z 2022 r.

Art. 6 ustawy z dnia 16 kwietnia 1997 r. o ochronie zwierząt

Art. 6. 1. Zabrania się zabijania zwierząt (*dot. tylko kręgowców wg art. 2*), z wyjątkiem:

- 1) uboju i uśmiercania zwierząt gospodarskich oraz uśmiercania dzikich ptaków i ssaków utrzymywanych przez człowieka w celu pozyskania mięsa i skór,
- 2) połowu ryb zgodnie z przepisami o rybołówstwie i rybactwie śródlądowym,
- 3) konieczności bezzwłocznego uśmiercenia,
- 4) **działań niezbędnych do usunięcia poważnego zagrożenia sanitarnego ludzi lub zwierząt,**
- 4a) zabicia lub poddania ubojowi zwierząt gospodarskich z nakazu powiatowego lekarza weterynarii, o którym mowa w art. 33b ust. 1,
- 5) **usuwania osobników bezpośrednio zagrażających ludziom lub innym zwierzętom, jeżeli nie jest możliwy inny sposób usunięcia zagrożenia,**
- 6) polowań, odstrzałów i ograniczania populacji zwierząt łownych,
- 7) usypiania ślepych miotów,
- 8) **czynności podlegających zakazom w stosunku do gatunków chronionych,** określonym w ustawie z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (...) **wykonywanych na podstawie właściwych zezwoleń, (...)**

Art. 6 ustawy z dnia 16 kwietnia 1997 r. o ochronie zwierząt

9) uśmiercania zwierząt należących do:

- a) **inwazyjnych gatunków obcych stwarzających zagrożenie dla Unii** w rozumieniu art. 3 pkt 3 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014 z dnia 22 października 2014 r. w sprawie działań zapobiegawczych i zaradczych w odniesieniu do wprowadzania i rozprzestrzeniania inwazyjnych gatunków obcych (Dz. Urz. UE L 317 z 04.11.2014, str. 35, z późn. zm.),
- b) **inwazyjnych gatunków obcych stwarzających zagrożenie dla Polski,** umieszczonych na liście inwazyjnych gatunków obcych stwarzających zagrożenie dla Polski określonej w przepisach wydanych na podstawie art. 23 ust. 1 ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych (Dz. U. poz. 1718),
- c) **inwazyjnych gatunków obcych, które prawdopodobnie spełniają kryteria uznania ich za inwazyjne gatunki obce stwarzające zagrożenie dla Unii,** umieszczonych na liście inwazyjnych gatunków obcych, które prawdopodobnie spełniają kryteria uznania ich za inwazyjne gatunki obce stwarzające zagrożenie dla Unii, określonej w przepisach wydanych na podstawie art. 30 ust. 1 ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych
– prowadzonych zgodnie z art. 33 oraz przepisami odrębnymi

Art. 6 i 33 ust. 1a ustawy z dnia 16 kwietnia 1997 r. o ochronie zwierząt

Art. 6. 1a. Zabrania się znęcania nad zwierzętami.
2. Przez znęcanie się nad zwierzętami należy rozumieć zadawanie albo świadome dopuszczanie do zadawania bólu lub cierpień, a w szczególności (...).

Art. 33. 1a. Uśmiercanie zwierząt może odbywać się wyłącznie w sposób **humanitarny** polegający na zadawaniu przy tym **minimum cierpienia** fizycznego i psychicznego.

Brak formalnych ograniczeń co do metod i środków (w tym działań DDD), ale z zastrzeżeniem powyższych przepisów.

Art. 91 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody

Organami w zakresie ochrony przyrody są:

- 1) minister właściwy do spraw środowiska;
1a) Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska;
- 2) wojewoda;
2a) **regionalny dyrektor ochrony środowiska**;
- 2b) marszałek województwa;
- 2c) dyrektor parku narodowego;
- 3) starosta;
- 4) wójt, burmistrz albo prezydent miasta.

Załącznik nr 1 do rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 16 grudnia 2016 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt

**GATUNKI DZIKO WYSTĘPUJĄCYCH
ZWIERZĄT OBJĘTYCH OCHRONĄ
ŚCISŁĄ**

PTAKI

Ile gatunków i które?

Załącznik nr 1 do rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 16 grudnia 2016 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt

**GATUNKI DZIKO WYSTĘPUJĄCYCH
PTAKÓW OBJĘTYCH OCHRONĄ
ŚCISŁĄ**

**PTAKI: 454 gatunki, czyli
95% awifauny Polski (477 gatunków)!**

w tym wróbel zwyczajny i mazurek,
szpak, kawka, jerzyk, jaskółki,
kopciuszek ...

Załącznik nr 2 do rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 16 grudnia 2016 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt

GATUNKI DZIKO WYSTĘPUJĄCYCH ZWIERZĄT OBJĘTYCH OCHRONĄ CZĘŚCIOWĄ

PTAKI

Ile gatunków i które?

Załącznik nr 2 do rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 16 grudnia 2016 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt

GATUNKI DZIKO WYSTĘPUJĄCYCH ZWIERZĄT OBJĘTYCH OCHRONĄ CZĘŚCIOWĄ

PTAKI – 9 gatunków, tj. 2% awifauny Polski, w tym tylko 2 pospolite gatunki miejskie i 3 gatunki tylko w nielicznych miastach

gołąb miejski *Columba livia forma urbana*

mewa srebrzysta *Larus argentatus*

mewa białogłowa *Larus cachinans*

czapla siwa *Ardea cinerea*

kormoran *Phalacrocorax carbo*

sroka *Pica pica*

gawron *Corvus frugilegus* - w obszarze administracyjnym miast (poza nimi – ochrona ścisła! Ale uwaga na „Skandal ze Świebodzina”!!!)

kruk *Corvus corax*

wrona siwa *Corvus cornix*

Załącznik nr 1 do rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 16 grudnia 2016 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt

**GATUNKI DZIKO WYSTĘPUJĄCYCH
ZWIERZĄT OBJĘTYCH OCHRONĄ
ŚCISŁĄ**

SSAKI

Ile gatunków i które?

Załącznik nr 1 do rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 16 grudnia 2016 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt

**GATUNKI DZIKO WYSTĘPUJĄCYCH
ZWIERZĄT OBJĘTYCH OCHRONĄ
ŚCISŁĄ**

SSAKI: 51 gatunków,
wśród nich **26 gatunków nietoperzy**
(wszystkie gatunki krajowe!)

Załącznik nr 2 do rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 16 grudnia 2016 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt

GATUNKI DZIKO WYSTĘPUJĄCYCH ZWIERZĄT OBJĘTYCH OCHRONĄ CZĘŚCIOWĄ

SSAKI

Ile gatunków i które?

Załącznik nr 2 do rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 16 grudnia 2016 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt

GATUNKI DZIKO WYSTĘPUJĄCYCH ZWIERZĄT OBJĘTYCH OCHRONĄ CZĘŚCIOWĄ

SSAKI – 22 gatunki, m.in.: oba krajowe gatunki jeży (wschodni i zachodni), bóbr europejski i wiewiórka pospolita;

kret – ochroną częściową objęte są tylko „osobniki znajdujące się *poza terenem ogrodów, upraw ogrodniczych, szkółek leśnych, trawiastych lotnisk, ziemnych konstrukcji hydrotechnicznych oraz obiektów sportowych*”. Oznacza to, że **nie są objęte ochroną gatunkową na ww. terenach** (jest to lista zamknięta, na wszystkich innych terenach są chronione), podlegają jednak – tak jak wszystkie zwierzęta dzikie i hodowlane – przepisom **ustawy z 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt**.

Więcej [artykuł w Biuletynie PSP DDD z 2019 r.](#)

§ 6. 1. rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 16 grudnia 2016 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt

W stosunku do dziko występujących zwierząt, należących do gatunków objętych **ochroną ścisłą oraz częściową**, o których mowa w lp. 1–478 i 480–592 w załączniku nr 1 do rozporządzenia (*ochrona ścisła*) oraz w lp. 1–210 w załączniku nr 2 (*ochrona częściowa*) do rozporządzenia, wprowadza się następujące zakazy:

- 1) umyślnego zabijania;
- 2) umyślnego okaleczania lub chwytania;
- 3) umyślnego niszczenia ich jaj lub form rozwojowych;
- 7) niszczenia siedlisk lub ostoi, będących ich obszarem rozrodu, wychowu młodych, odpoczynku, migracji lub żerowania;
- 8) niszczenia, usuwania lub uszkodzania gniazd, mrowisk, nor, legowisk, żeremi, tam, tarlisk, zimowisk lub innych schronień;
- 9) umyślnego uniemożliwiania dostępu do schronień;

Ochrona ścisła a częściowa

- różna liczba gatunków nimi objętych:

zał. 1: 592 gatunki zwierząt + „*Pozostałe gatunki ptaków (inne niż: gatunki łowne, gatunki objęte ochroną częściową oraz wymienione w lp. 52–478 gatunki objęte ochroną ścisłą) występujące naturalnie na terytorium państw UE przebywające na terytorium RP)*”

zał. 2: 210 gatunków

- niejednorodność ochrony ścisłej – gatunki

„ze znaczkami” (1), (2) i (3)

- takie same zakazy!

- taki sam, całoroczny, czas trwania (do lat 1990. różnicą form był okres ochrony gat. objętych ochroną częściową)

- inny organ wydający decyzje na odstępstwa

„Szczególne formy ochrony ścisłej” wg § 6 ust. 2, 3 i 5 rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 16 grudnia 2016 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt

2. W stosunku do dziko występujących zwierząt, oznaczonych symbolem (1) w załącznikach nr 1 i 2 do rozporządzenia, wprowadza się dodatkowo **zakaz umyślnego płoszenia lub niepokojenia** (*dot. tylko 9 gatunków pozamiejskich, ogromna zmiana w stosunku do rozporządzenia z 2011 r., gdy dot. wszystkich ponad 400 gatunków!*)
3. W stosunku do dziko występujących zwierząt, oznaczonych symbolem (2) w załącznikach nr 1 i 2 do rozporządzenia, wprowadza się dodatkowo **zakaz umyślnego płoszenia lub niepokojenia w miejscach noclegu, w okresie lęgowym w miejscach rozrodu lub wychowu młodych, lub w miejscach żerowania zgrupowań ptaków migrujących lub zimujących.**
(*dot. ponad 400 gatunków, ale trudność interpretacji pojęć nieostrych, np. kiedy okres lęgowy, ile osobników to „zgrupowanie”?*)

(...) 5. Zakazy, o których mowa w ust. 1 pkt 7–9 oraz w ust. 3, nie dotyczą **gołębia miejskiego** (*Columba livia forma urbana*), z wyłączeniem miejsc gniazdowania w trakcie obecności piskląt w gnieździe. (*gatunek o najsłabszej ochronie w Polsce, ale znów trudność w interpretacji, gdy np. pisklęta niewidoczne przy gniazdowaniu w otworze budynku*)

§ 9 rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 16 grudnia 2016 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt

Wprowadza się następujące odstępstwa od zakazów:

- 2) zakaz usuwania gniazd, o którym mowa w § 6 ust. 1 pkt 8 oraz w § 8 ust. 1 pkt 6, nie dotyczy usuwania od dnia 16 października do końca lutego gniazd ptasich **z obiektów budowlanych lub terenów zieleni, jeżeli wymagają tego względy bezpieczeństwa lub sanitarne;** (*czyli muszą być spełnione równocześnie obydwa warunki, warto mieć potwierdzenie Sanepidu, ale często unikają!*)
- 3) zakazy chwytania, transportu, przetrzymywania oraz umyślnego przemieszczania z miejsc regularnego przebywania na inne miejsca, o których mowa w § 6 ust. 1 pkt 2, 4, 6 i 12, nie dotyczą:
 - a) **chwytania na terenach zabudowanych przez podmioty upoważnione przez regionalnego dyrektora ochrony środowiska zabłąkanych zwierząt i przemieszczania ich do miejsc regularnego przebywania,**
 - b) chwytania zwierząt rannych lub osłabionych w celu udzielenia im pomocy weterynaryjnej i przemieszczania do ośrodków rehabilitacji zwierząt; (*czyli muszą być spełnione równocześnie obydwa warunki!*)

Art. 56 ust. 1: „Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska może zezwolić w stosunku do gatunków:

- 1) objętych ochroną ścisłą – na czynności podlegające zakazom określonym w art. (...) 52 ust. 1 pkt 1 (tj. umyślnego zabijania), 3 (tj. umyślnego niszczenia ich jaj, postaci młodocianych lub form rozwojowych), (...);
- 2) objętych ochroną ścisłą i częściową – na czynności podlegające zakazom określonym w art. (...) 52 ust. 1 i 1a, jeżeli zezwolenie dotyczy obszaru wykraczającego poza granice dwóch województw (...)

Art. 56 ust. 2: „Regionalny dyrektor ochrony środowiska na obszarze swojego działania (...) może zezwolić w stosunku do gatunków:

- 1) objętych ochroną częściową – na czynności podlegające zakazom określonym w art. 52 ust. 1 (czyli **wszystkie**, w tym umyślnego zabijania);
- 2) objętych ochroną ścisłą – na czynności podlegające zakazom określonym w art. 52 ust. 1 (...):
 - punkt 2: umyślnego okaleczania lub chwytania,
 - punkt 7: niszczenia siedlisk lub ostoi, będących ich obszarem rozrodu, wychowu młodych, odpoczynku, migracji lub żerowania;
 - punkt 8: niszczenia, usuwania lub uszkodzania gniazd, mrowisk, nor, legowisk, żeremi, tam, tarlisk, zimowisk lub innych schronień;
 - punkt 9: umyślnego uniemożliwiania dostępu do schronień;
 - punkt 12: umyślnego płoszenia lub niepokojenia;
 - punkt 13: umyślnego płoszenia lub niepokojenia w miejscach noclegu, w okresie lęgowym w miejscach rozrodu lub wychowu młodych lub w miejscach żerowania zgrupowań ptaków migrujących lub zimujących;

Sposoby odławiania zwierząt objętych ochroną gatunkową, dopuszczalne takie, które nie są zakazane przez prawo, w szczególności przez art. 54 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody

Chwywanie lub zabijanie dziko występujących zwierząt, o których mowa w art. 49 pkt 1 lit. a i b, nie może być wykonywane przy użyciu urządzeń, sposobów lub metod działających na dużą skalę lub niewybiórczo, mogących powodować lokalny zanik lub poważne zaburzenia populacji tych zwierząt, a w szczególności przy użyciu:

- 1) oślepionych lub okaleczonych zwierząt jako wabików;
- 2) urządzeń odtwarzających nagrania głosów zwierząt;
- 3) urządzeń elektrycznych lub elektronicznych, mogących zabijać lub ogluszać;
- 4) sztucznych źródeł światła;
- 5) luster i innych urządzeń oślepiających;
- 6) urządzeń wizyjnych ułatwiających strzelanie w nocy, w tym powiększających lub przetwarzających obraz oraz oświetlających cel;
- 7) materiałów wybuchowych;
- 8) sieci działających niewybiórczo;
- 9) pułapek działających niewybiórczo;
- 10) kusz;
- 11) truciń lub przynęt zatrutych albo zawierających środki usypiające;
- 12) gazów i dymów stosowanych do wypłaszania;
- 13) automatycznej lub półautomatycznej broni z magazynkiem mieszczącym więcej niż 2 naboje; (...)
- 15) pojazdów silnikowych w ruchu;
- 16) siideł, lepów i haków; (...)

§ 10 rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 16 października 2016 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (jeden podpunkt *ważny dla firm DDiD*)

W stosunku do gatunków zwierząt objętych ochroną ścisłą oraz częściową, o których mowa w lp. 1–478 i 480–592 w załączniku nr 1 do rozporządzenia oraz w lp. 1–210 w załączniku nr 2 do rozporządzenia, stosuje się następujące sposoby ochrony: (...)

- 4) wykonywanie zabiegów ochronnych utrzymujących właściwy stan populacji lub siedlisk zwierząt polegających na: (...)
- h) **dostosowaniu sposobów i terminów wykonywania prac** agrotechnicznych, leśnych, rybackich, budowlanych (w tym hydrotechnicznych), remontowych i innych, **tak aby zminimalizować ich wpływ na zwierzęta i ich siedliska,**

Art. 131 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody

Kto (...):

14) bez zezwolenia lub wbrew jego warunkom narusza zakazy w stosunku do roślin, zwierząt lub grzybów objętych ochroną gatunkową

– podlega karze aresztu albo grzywny.

Art. 129 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody

Art. 129. W razie ukarania za wykroczenie określone w art. 127 albo w **art. 131** lub skazania za przestępstwo określone w art. 127a, art. 128 albo w art. 128a **sąd może orzec:**

- 1) **przepadek przedmiotów** służących do popełnienia wykroczenia lub przestępstwa oraz przedmiotów, roślin, zwierząt lub grzybów pochodzących z wykroczenia lub przestępstwa, chociażby nie stanowiły własności sprawcy;
- 2) **obowiązek przywrócenia stanu poprzedniego**, a jeśli obowiązek taki nie byłby wykonalny – **nawiązkę do wysokości 10 000 złotych** na rzecz organizacji społecznej działającej w zakresie ochrony przyrody lub właściwego, ze względu na miejsce popełnienia wykroczenia lub przestępstwa, wojewódzkiego funduszu ochrony środowiska i gospodarki wodnej.

Art. 181 ustawy z 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny

- § 1. Kto powoduje **zniszczenie w świecie roślinnym lub zwierzęcym w znacznych rozmiarach**, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.
- § 2. Kto, wbrew przepisom obowiązującym **na terenie objętym ochroną, niszczy albo uszkadza** rośliny lub zwierzęta **powodując istotną szkodę**, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.
- § 3. Karze określonej w § 2 podlega także ten, kto niezależnie od miejsca czynu **niszczy albo uszkadza rośliny lub zwierzęta pozostające pod ochroną gatunkową powodując istotną szkodę**.
- § 4. Jeżeli sprawca czynu określonego w § 1 działa nieumyślnie, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.
- § 5. Jeżeli sprawca czynu określonego w § 2 lub 3 działa nieumyślnie, podlega grzywnie albo karze ograniczenia wolności.

Wykładnia art. 181 kk

- kluczowe dla niego, jako stanowiące ustawowe przesłanki poszczególnych typów przestępstwa z art. 181 kk, są pojęcia tzw. nieostre, czyli niezdefiniowane w przepisach prawa: „**zniszczenie w świecie roślinnym lub zwierzęcym w znacznych rozmiarach**” oraz „**istotna szkoda**” w odniesieniu do chronionych roślin, grzybów i zwierząt.
- inne, szersze pojmowanie pojęć umyślności i nieumyślności w kodeksie karnym (art. 9 § 1 kk) niż w potocznym rozumieniu, gdyż w kodeksie karnym „umyślność” to nie tylko działanie w zamiarze bezpośrednim (gdy sprawca chce popełnić czyn), ale również w zamiarze ewentualnym, to jest gdy sprawca przewidując możliwość jego popełnienia, na to się godzi

Art. 35. ustawy z dnia 16 kwietnia 1997 r. o ochronie zwierząt

1. Kto zabija, uśmierca zwierzę albo dokonuje uboju zwierzęcia z naruszeniem przepisów art. 6 ust. 1, art. 33 lub art. 34 ust. 1–4 podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2. (...)
4. Jeżeli sprawca popełnił przestępstwo, o którym mowa w ust. 1 lub 1a, w związku z wykonywaniem zawodu, prowadzeniem działalności lub wykonywaniem czynności wymagających zezwolenia, które są związane z wykorzystywaniem zwierząt lub oddziaływaniem na nie, sąd może orzec tytułem środka karnego zakaz:
 - 1) wykonywania wszelkich lub określonych zawodów,
 - 2) prowadzenia wszelkiej lub określonej działalności (...)
5. W razie skazania za przestępstwo określone w ust. 1, 1a lub 2, sąd orzeka nawiązkę w wysokości od 1000 zł do 100 000 zł na wskazany cel związany z ochroną zwierząt.

Dziękuję bardzo za uwagę!

Odławianie kun i innych gatunków łownych to bardzo ważne i obszerne zagadnienie, proponuję jako temat na kolejną konferencję oraz do **Biuletynu PSP DDD**

mgr Dariusz Pliszka

**NADZÓR PIORIN NAD WPROWADZENIEM DO OBROTU
ŚRODKÓW OCHRONY ROŚLIN ZE SZCZEGÓLNYM
UWZGLĘDNIENIEM FUMIGANTÓW**

Państwowa Inspekcja Ochrony
Roślin i Nasiennictwa

**Nadzór PIORiN nad wprowadzaniem do obrotu i stosowaniem
środków ochrony roślin ze szczególnym uwzględnieniem
fumigantów**

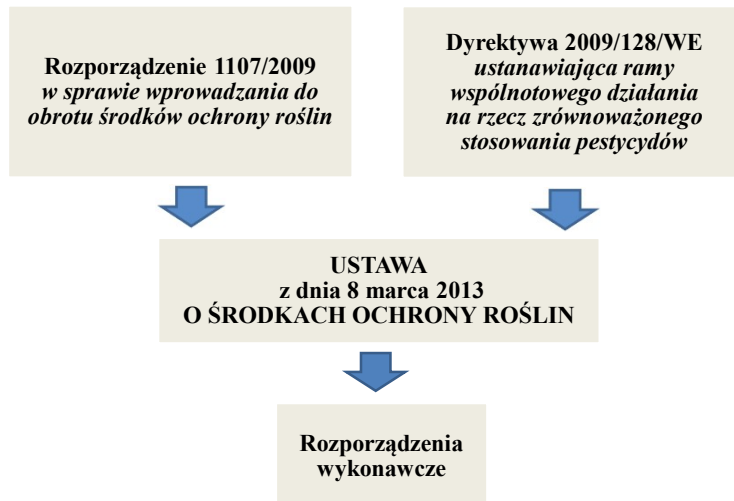
WOJEWÓDZKI INSPEKTORAT
OCHRONY ROŚLIN I NASIENICTWA
W BYDGOSZCZY

PIORIN

ZADANIA

- ☐ Nadzór fitosanitarny
- ☐ Nadzór nad nasiennictwem
- ☐ Nadzór nad obrotem i stosowaniem środków ochrony roślin
- ☐ Nadzór nad wprowadzaniem nawozów do obrotu
- ☐ Działalność diagnostyczna

„Pakiet pestycydowy”

3

Środki ochrony roślin

- Środek ochrony roślin to mieszanina substancji składająca się z:
 - substancji czynnej (lub kilku), która jest odpowiedzialna za działanie środka,
 - towarzyszących jej zanieczyszczeń technologicznych
 - rozpuszczalników
 - nośników
 - sejfnerów
 - synergetyków
 - adiuwantów

przeznaczona m.inn. do ochrony roślin przed organizmami szkodliwymi, niszczenia niepożądanych roślin, wpływania na procesy życiowe roślin

Zezwolenie MRiRW na dopuszczenie środków do obrotu i stosowania

- Zezwolenie w formie decyzji administracyjnej
 - nazwa handlowa środka ochrony roślin,
 - nazwa i zawartość substancji czynnej,
 - oznaczenie producenta,
 - szczegółowe warunki i zakres stosowania,
 - data ważności,
 - treść etykiety środka ochrony roślin

piorin.gov.pl

Pozwolenie na handel równoległy

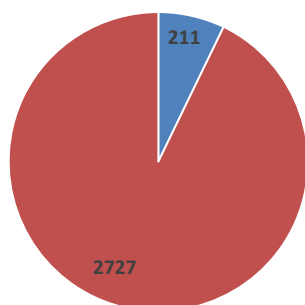
- Handel równoległy - przywóz do Polski środków ochrony roślin zarejestrowanych w innym państwie członkowskim przez podmiot, który:
 - jest wpisany do rejestru przedsiębiorców wykonujących działalność w zakresie wprowadzania środków ochrony roślin do obrotu.
 - uzyskał pozwolenie MRiRW na handel równoległy - przywożony środek jest identyczny ze środkiem, na który w Polsce wydano zezwolenie na wprowadzenie do obrotu (tj. identyczny z tzw. środkiem referencyjnym).
- www.gov.pl/rolnictwo/rejestr-srodkow-ochrony-roslin

piorin.gov.pl

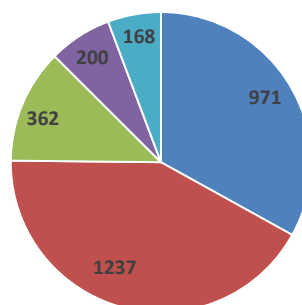
Wykaz środków ochrony roślin - 2938 pozycji

Podział środków ochrony roślin

■ środek dla nieprofesjonalistów
■ środek dla profesjonalistów

Podział środków ochrony roślin

■ fungicydy
■ herbicydy
■ insektycydy
■ regulator rozwoju
■ inne

piorin.gov.pl

Rejestr działalności regulowanej

- Działalność gospodarcza w zakresie wprowadzania środków ochrony roślin do obrotu lub konfekcjonowania tych środków jest działalnością regulowaną i wymaga wpisu do rejestru przedsiębiorców wykonujących działalność w zakresie wprowadzania środków ochrony roślin do obrotu lub konfekcjonowania tych środków (art. 25 ust 1 ustawy o śor).
- POLSKA
 - 7077 przedsiębiorców wpisanych do rejestru
 - 7963 nadzorowane punkty sprzedaży środków ochrony roślin
- KUJAWSKO-POMORSKIE
 - 456 przedsiębiorców wpisanych do rejestru
 - 603 nadzorowane punkty sprzedaży środków ochrony roślin

piorin.gov.pl

Nadzór nad obrotem środkami ochrony roślin

- Nadzór nad obrotem środków przez m.inn.
 - kontrola produkcji środków
 - kontrola wprowadzania środków obrotu
 - kontrola konfekcjonowania środków
 - kontrola składowania i przemieszczania środków
 - kontrola targowisk i w innych miejscach gdzie może być prowadzony obrót
 - monitoring ofert sprzedaży środków zamieszczanych w internecie
 - badania jakościowe - kontrola składu, właściwości fizycznych oraz właściwości chemicznych środków wprowadzanych do obrotu

piorin.gov.pl

Zakres kontroli - dokumentacja

- wpisu do rejestru przedsiębiorców wykonujących działalność gospodarczą w zakresie wprowadzania do obrotu lub konfekcjonowania środków ochrony roślin;
- dokumentacja dotycząca wprowadzanych do obrotu środków ochrony roślin (nazwy środków, ilość, nr partii, daty produkcji)

piorin.gov.pl

Zakres kontroli - dokumentacja

- faktury zakupu środków ochrony roślin, w celu prześledzenia asortymentu wprowadzanych do obrotu środków pod kątem m.in. dopuszczenia ich do obrotu, a także w celu prześledzenia ścieżki dystrybucji środków;
- dokumenty sprzedaży (faktury, rachunki) i inne dokumenty np. listy przewozowe, kartoteki magazynowe;

piorin.gov.pl

Zakres kontroli – ś.o.r. wprowadzane do obrotu

- dopuszczenie do obrotu ś.o.r. – posiadanie zezwolenia na wprowadzanie do obrotu lub pozwolenia na handel równoległy opakowania:
 - ✓ zgodność opakowania środka z zezwoleniem / pozwoleniem – wielkość, pojemność opakowania, materiał z którego jest wykonane
 - ✓ ogólna ocena stanu opakowania i jego zamknięcia
 - ✓ data produkcji i numer partii naniesione w sposób wyraźny i trwały
 - ✓ w przypadku przepakowania środków, numer partii i data produkcji muszą odpowiadać numerowi partii i dacie produkcji nadanej przez producenta środków
 - ✓ termin ważności ś.o.r.

piorin.gov.pl

Zakres kontroli – ś.o.r. wprowadzane do obrotu

- etykieta
 - ✓ zgodność etykiety środka z wydanym zezwoleniem / pozwoleniem
 - ✓ informacja o podmiocie odpowiedzialnym za końcowe pakowanie i etykietowanie
 - ✓ naniesienie informacji w sposób wyraźny i trwały
 - ✓ treść etykiety w języku polskim
- występowanie w obrocie środków wobec, których prowadzone są w kraju postępowania wyjaśniające
- występowanie w obrocie środków ochrony roślin, które otrzymały negatywny atest analityczny

piorin.gov.pl

Nadzorowane podmioty - śor

- 16 miejsc produkcji śor;
- 38 miejsc konfekcjonowania śor;
- 7 963 punkty sprzedaży śor;
- miejsca składowania śor;
- stosujący środki ochrony roślin;
- 346 jednostek badające sprzęt do stosowania śor;
- 420 jednostek prowadzących szkolenia w zakresie śor;
- 11 jednostek certyfikujących IP;
- 49 podmiotów upoważnionych do prowadzenia badań skuteczności działania śor;
- inne

piorin.gov.pl

Kontrole w zakresie środków ochrony roślin – liczba przeprowadzonych kontroli

Typ kontroli	2021 r.	2022 r.	2023 r.
Wprowadzanie do obrotu środków	5 121	5 846	4 334
Stosowanie środków	21 131	21 346	21 051

piorin.gov.pl

Kontrole w zakresie środków ochrony roślin – nieprawidłowości/działania następcze

Typ kontroli	% kontroli z nieprawidłowościami			Odpowiedzialność karna 2023 r.						
	2021r	2022r	2023r	Wnioski do sądu	Mandaty	Decyzje				
						Opłata sankcyjna	Wyciągnięcie z obrotu środków	Zakaz wykonywania działalności	Opłata za badania	Zakaz wykonywania zabiegów środków
Wprowadzanie do obrotu	6,34	4,2	3,9	29	123	6	26	18	11	-
Stosowanie	7,38	6,2	6,2	17	1026	-	-	-	-	37

piorin.gov.pl

Obrót środków – najczęściej stwierdzane nieprawidłowości

- brak szkolenia w zakresie doradztwa

-
- środki przeterminowane
 - niewłaściwa jakość
 - błędy w etykiecie

piorin.gov.pl

Stosowanie środków – najczęściej stwierdzane nieprawidłowości

- niewłaściwa dokumentacja zabiegów środków
-
- użycie środków niezgodnie z etykietą
 - naruszenie warunków bezpiecznego stosowania środków
 - użycie środków niedopuszczonego do obrotu

piorin.gov.pl

Kontrola jakości ś.o.r.

Kontrola składu lub właściwości fizycznych i chemicznych ś.o.r. wprowadzonych do obrotu

- urzędowe kontrole planowane
- kontrole interwencyjne

Grupa	Rodzaj zezwolenia	Rodzaj śor	Formulacja	Wielkość próby
1	h.r.	wszystkie		14
2	normalne	F	EW	10
3	normalne	F	SC	21
4	normalne	F	WG	15
5	normalne	F	WP	11
6	normalne	F	inne	26
7	normalne	H	EC, SC	43
8	normalne	H	OD	14
9	normalne	H	EW	14
10	normalne	H	inne	47
11	normalne	I	EC	10
12	normalne	I	SP	5
13	normalne	I	inne	11
14	normalne	pozostałe	wszystkie	19
				260

piorin.gov.pl

Kontrola jakości śor – 2023 r.

- Pobrano 310 próbek:
 - planowane – 280
 - interwencyjne – 30
- Wyniki:

Rodzaj kontroli	Liczba próbek	Liczba atestów negatywnych	Liczba atestów bez orzeczenia
Planowana	280	5	0
Interwencyjna	30	29	0

- Śor niedopuszczone do obrotu, nieoryginalne opakowania, inna zawartość s.cz. , obecność substancji niezatwierdzonych, zmienione parametry fizyko - chemiczne

piorin.gov.pl

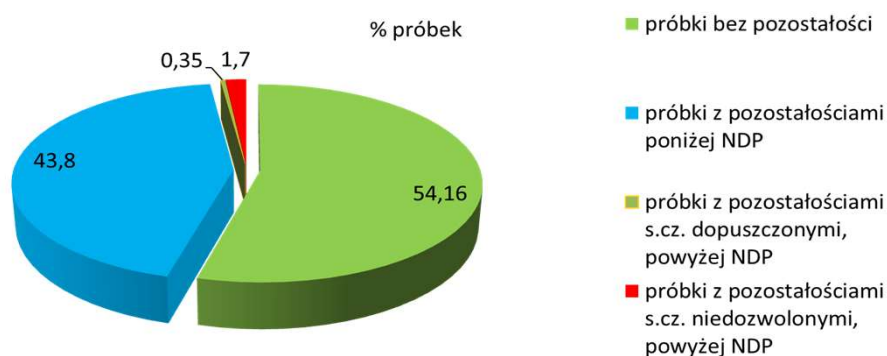
Monitoring jakości őr – kontrola planowana kujawsko-pomorskie

Rok	2024	2023	2022	2021	2020	2019	2018	2017	2016	2015
Liczba pobranych prób	22	24	21	21	20	21	21	22	24	18
Liczba wyników negatywnych	0	0	1	0	0	0	1	0	2	1

piorin.gov.pl

Wyniki badań pozostałości őrdków ochrony roślin w 2023 r. – 3719 badanych próbek

Dla 9 próbek uruchomiono procedurę RASFF

piorin.gov.pl

Nadzór nad wprowadzaniem do obrotu i stosowaniem fumigantów

Fumiganty - 27

- *Foforek glinu*
 - APS, APS Peletki, APS Tabletki, Delicia Gastoxin, Fumiphos, Greenphos, Greenphos Pellets 56 GE, Greenphos pellets 73 GE, Greenphos Pellets Expert 100 GE, Greenphos Pellets Professional 99,1 GE, Greenphos Pellets Professional 99,2 GE, Greenphos Pellets Professional 99,3 GE, Greenphos Pellets Proffesional 99 GE, Greenphos Tablets, Masterphos Peletki 56 GE, Masterphos Tabletki 56 GE, Morta, Phostoxin Bag, Phostoxin Tablet, Quphos Pellets 56 GE, Quickphos Bags, Quickphos Pellets 56 GE, Quickphos Tablets 56 GE, Sobieski 56P, Sobieski 56T
- *Fosforek magnezu*
 - Degesch Plates/ Degesch Strips
- *Fluorek siarki*
 - ProFume

Ustawa o ochronie roślin uprawnych z 12 lipca 1995 r.

Art. 26.

1. Osoby stosujące środki ochrony roślin oraz nabywające środki ochrony roślin zaliczone do I i II klasy toksyczności dla ludzi powinny być przeszkolone przez jednostki organizacyjne upoważnione przez wojewódzkiego inspektora i posiadać świadectwo ukończenia szkolenia.
2. Osoby prowadzące obrót środkami ochrony roślin są obowiązane prowadzić ewidencję nabywców środków ochrony roślin zaliczonych do I i II klasy toksyczności dla ludzi.

Art. 27.

1. Zabrania się:
 - 1) sprzedaży środków ochrony roślin:
 - a) zaliczonych do I i II klasy toksyczności dla ludzi, osobom nie posiadającym świadectwa ukończenia szkolenia, o którym mowa w art. 26 ust. 1,

piorin.gov.pl

Dyrektywa PEiR 2009/128/WE

***„Sprzedaż pestycydów, w tym sprzedaż internetowa,
stanowi istotny element łańcucha dystrybucji.”***

(pkt 9 Preambuły do Dyrektywy PEiR 2009/128/WE z dnia 21 października 2009 r. ustanawiającej ramy wspólnotowego działania na rzecz zrównoważonego stosowania pestycydów)

Ustawa o środkach ochrony roślin

Art. 25 ust. 3 pkt 5 ustawy o śor

Przedsiębiorca wykonujący działalność gospodarczą w zakresie obrotu śor jest zobowiązany:

- W przypadku składania oferty zawarcia umowy na odległość umieszczać na ofercie zbycia tego środka informację, że nabycia środków ochrony roślin mogą dokonywać jedynie osoby:
 - pełnoletnie
 - posiadające kwalifikacje wymagane od osób nabywających środki ochrony roślin

piorin.gov.pl

Ustawa o środkach ochrony roślin

Art. 28

- Środki ochrony roślin przeznaczone dla użytkowników profesjonalnych mogą być zbywane osobom, które:
 - ukończyły szkolenie w zakresie **stosowania** środków ochrony roślin w RP potwierdzone zaświadczeniem o ukończeniu tego szkolenia,
 - ukończyły szkolenie w zakresie **doradztwa** dotyczącego środków ochrony roślin w RP potwierdzone zaświadczeniem o ukończeniu tego szkolenia,
 - ukończyły szkolenie w zakresie **integrowanej produkcji roślin** potwierdzone zaświadczeniem o ukończeniu tego szkolenia (z zastrzeżeniem art. 64 ust. 4, 5, 7 i 8 tej ustawy)

www.piorin.gov.pl

Ustawa o środkach ochrony roślin

Art. 41

- Zabieg z zastosowaniem środków ochrony roślin przeznaczonych dla użytkowników profesjonalnych może być wykonywany przez osoby, które:
 - ukończyły szkolenie w zakresie **stosowania** środków ochrony roślin w RP potwierdzone zaświadczeniem o ukończeniu tego szkolenia,
 - ukończyły szkolenie w zakresie **doradztwa** dotyczącego środków ochrony roślin w RP potwierdzone zaświadczeniem o ukończeniu tego szkolenia,
 - ukończyły szkolenie w zakresie **integrowanej produkcji roślin** potwierdzone zaświadczeniem o ukończeniu tego szkolenia
 - (z zastrzeżeniem art. 64 ust. 4, 5, 7 i 8 tej ustawy)
- Do zastosowania środków zawierających fosforek glinu lub magnezu wymagane jest ukończenie szkolenia stosowania środków ochrony roślin metodą fumigacji

www.piorin.gov.pl

fosforek glinu i magnezu

GIORiN z uwagi na zdiagnozowane ryzyko możliwości zakupu i stosowanie środków przez amatorów zalecił WIORiN:

- zwrócenie szczególnej uwagi podczas prowadzonych kontroli wprowadzania do obrotu środków ochrony roślin, czy dystrybutorzy środków ochrony roślin, dokonują weryfikacji wymogu, o którym mowa w art. 28 ustawy z dnia 8 marca 2013 r. o środkach ochrony roślin
- podjęcie działań informacyjno-szkoleniowych mających na celu przypomnienie zasad sprzedaży środków ochrony roślin przeznaczonych dla profesjonalnych użytkowników, podmiotom objętych nadzorem WIORiN.

www.piorin.gov.pl

Działania WIORiN

- Do dystrybutorów wysyłano informację z przypomnieniem zasad sprzedaży środków do fumigacji, mechanizmu działania i ryzyka;
- Informacje te przekazywano również na spotkaniach z Wojewódzkimi Izbami Rolniczymi, Ośrodkami Doradztwa Rolniczego;
- Zasady sprzedaży fumigantów przypominane są podczas prowadzonych kontroli jak również na szkoleniach;
- Opracowano plakaty, ulotki, które rozdystrybuowano papierowo i elektronicznie do jednostek szkoleniowych, stacji kontroli opryskiwaczy, szkół rolniczych, urzędów gmin/miast, spółdzielni mieszkaniowych, oraz sołectw, starostw, izb rolniczych, jednostek ARiMR, ODR-ów,
- Nawiązano kontakt z Polskim Związkiem Działkowców prosząc o udostępnienie plakatów na ROD;
- Opracowano komunikaty informujące o zasadach sprzedaży fumigantów i opublikowano na stronach WIORiNów;
- inne

www.piorin.gov.pl

Monitoring sprzedaży internetowej

- Sprawdzenie czy:
 - podmiot zamieszczający ofertę jest wpisany do rejestru działalności regulowanej w zakresie wprowadzania lub konfekcjonowania środków
 - oferowany do sprzedaży środek ochrony roślin ma ważne zezwolenie MRiRW lub pozwolenie MRiRW na h.r.
 - czy w ofercie zamieszczone są informacje wymagane art. 25 ust. 3 pkt 5 ustawy o środkach
- Po uzyskaniu danych nabywców środków kontrola posiadanych kwalifikacji do zastosowania preparatu

piorin.gov.pl

Działania PIORiN

- W przypadku podejrzenia nieprawidłowych/nielegalnych ofert:
 - w odniesieniu do ofert zamieszczanych na portalach sprzedażowych – zwrócenie się o zablokowanie niezgodnej z prawem oferty
 - w odniesieniu do ofert zamieszczanych na stronach internetowych sklepów prowadzących internetową sprzedaż śor – czynności kontrolne w siedzibie tych podmiotów i podjęcie działań przewidzianych prawem
 - w przypadku braku możliwości identyfikacji podmiotów oferujących do sprzedaży śor z naruszeniem przepisów prawa, informacje w tym zakresie przekazywane do Policji, celem ustalenia danych osobowych tych podmiotów

piorin.gov.pl

Wyniki kontroli dystrybucji i stosowania fumigantów (kraj)

Działanie	Liczba kontroli	Liczba mandatów
Kontrola nabywców śor	1020	556
Kontrola dystrybutorów śor	640	18

piorin.gov.pl

Wyniki kontroli – dystrybucja (kuj-pom)

- Na terenie województwa kujawsko-pomorskiego nie zidentyfikowano podmiotów sprzedających przez internet środki ochrony roślin zawierających fosforek glinu lub magnezu

piorin.gov.pl

Kontrole nabywających fumiganty (kuj-pom)

- 89 kontroli u osób nabywających środki ochrony roślin zawierające fosforek glinu lub magnezu
 - 9 przypadków - prawidłowe zastosowanie środka ochrony roślin
 - 32 przypadki – nieprawidłowe zastosowanie – brak ukończenia szkolenia z zakresu fumigacji
 - 47 przypadków – brak zastosowania – na stanie opakowanie nieruszone oryginalnie zapakowane lub zwrot preparatu
- 15 przypadków – brak możliwości przeprowadzenia kontroli
- 32 mandaty

piorin.gov.pl

Działania PIORiN

- Potwierdzenie, że zakupu środków ochrony roślin przeznaczonych do fumigacji dokonują osoby nieuprawnione, nieposiadające stosowanych kwalifikacji, nieświadome zagrożeń jakie mogą stwarzać tego rodzaju preparaty

piorin.gov.pl

Działania PIORiN

- Wzmoczenie działań w odniesieniu do dystrybutorów i nabywców śor zawierających fosforek glinu lub magnezu w szczególności:
 - analiza ofert internetowej sprzedaży śor
 - kontrole nabywców śor przez internet
 - w oparciu o analizę ryzyka kontrole w punktach prowadzących stacjonarną sprzedaż

piorin.gov.pl

Działania PIORiN

- W przypadku stwierdzenia nieuprawnionego posiadania środków ochrony roślin zawierających w swoim składzie fosforek glinu lub magnezu – informowanie o zagrożeniach stwarzających przez te preparaty i zakazie ich stosowania przez nieuprawnione osoby, wskazanie możliwości utylizacji preparatu w punktach uprawnionych do zbiórki odpadów niebezpiecznych, dokonania zwrotu środków do miejsca zakupu.

piorin.gov.pl

Zmiany prawne

- Wprowadzenie ewidencjonowania sprzedaży środków ochrony roślin zawierających fosforek glinu lub magnezu.
- Zakaz sprzedaży środków ochrony roślin zawierających fosforek glinu lub magnezu poprzez internet.

piorin.gov.pl

Dziękuję za uwagę

WOJEWÓDZKI INSPEKTORAT
OCHRONY ROŚLIN I NASIENICTWA
W BYDGOSZCZY

piorin.gov.pl

mgr Joanna Tereszkievicz

**CZYNNIKI CHEMICZNE W ŚRODOWISKU PRACY –
PODSTAWOWE OBOWIĄZKI JAKO PRZEDMIOT
KONTROLI.**

**NOWE ROZPORZĄDZENIE DOTYCZĄCE CZYNNIKÓW
RAKOTWÓRCZYCH, MUTAGENNYCH
I REPROTOKSYCZNYCH**

Czynniki chemiczne w środowisku pracy podstawowe obowiązki jako przedmiot kontroli.

Nowe rozporządzenie dotyczące czynników
rakovotwórczych, mutagennych i reprotoksycznych.

Joanna Tereszkiewicz

Toruń, 02.12.2024

Ministerstwo
Zdrowia

Departament
Bezpieczeństwa

DBR.527.2.8.2024.AK
Warszawa, 14 listopada 2024

Dyrektorzy Wydziałów
Urzędów Wojewódzkich
właściwi w zakresie ratownictwa medycznego
i dyspozytorni medycznych

Szanowni Państwo,

w załączeniu przekazuję **informacje w zakresie postępowania w ostrych zatruciach fosforowodorem** przesłane przez Pana dr n. med. Marka Wiśniewskiego – Konsultanta Krajowego w dziedzinie toksykologii. Środek ten jest składnikiem pestycydów oraz środków do zwalczania gryzoni, który był przyczyną kilku poważnych zatruc odnotowanych w ostatnim czasie.

W związku z powyższym zwracam się z prośbą o niezwłoczne przekazanie załączonego dokumentu do dyspozytorni medycznych, dysponentów zespołów ratownictwa medycznego oraz do szpitali, z zaleceniem zapoznania podległych pracowników z przekazanym materiałem.

Zał. 1 - Postępowanie w ostrych zatruciach fosforowodorem.

POSTĘPOWANIE W OSTRYCH ZATRUCIACH FOSFOROWODOREM

Podstawowe informacje dla dyspozytorów,
zespołów ratownictwa medycznego, SOR.

CZYNNIK TOKSYCZNY

Fosforowodór (PH₃, fosfina, fosforiak).

ŹRÓDŁA NARAŻENIA

Pestycydy wydzielające fosforowodór, zawierające fosforki metali (glinu, wapnia, cynku). Przykładowe zdjęcia produktów poniżej. Produkty te do niedawna nie były popularne w Polsce, ale są dostępne w sprzedaży internetowej i zyskują na popularności także wśród niewykwalifikowanych użytkowników. Są używane m.in. do fumigacji magazynów, statków, siedlisk szkodników (np. nory kretów). W przeciwieństwie do typowo stosowanych wcześniej w Polsce rodentycydów stanowią wysokie zagrożenie także przy ekspozycji wziewnej.

UWAGA! Poza zagrożeniem toksycznym, fosforowodór jest skrajnie łatwopalny, istnieje możliwość samozapłonu nawet w temperaturze pokojowej.

Część produktów zawiera także karbaminian amonu, ale w przypadku ekspozycji nie występują objawy zatrucia karbaminianami (toksydrom cholinergiczny). Karbaminian amonu w kontakcie z wodą szybko rozpada się wydzielając amoniak i dwutlenek węgla. Dodanie do produktu karbaminianu amonu ma na celu rozrzedzenie oparów fosforowodoru i w ten sposób zmniejszenie zagrożenia pożarem lub wybuchem.

Kodeks Pracy; art. 220-222 oraz art. 226 ;

Ustawa o substancjach chemicznych i ich mieszaninach (25 lutego 2011 r.);

Rozporządzenie Ministra Zdrowia w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy związanej z występowaniem w miejscu pracy czynników chemicznych (30 grudnia 2004 r.);

Rozporządzenie Ministra Zdrowia w sprawie sposobu oznakowania miejsc, rurociągów oraz pojemników i zbiorników służących do przechowywania lub zawierających substancje stwarzające zagrożenie lub mieszaniny stwarzające zagrożenie (25 sierpnia 2015 r.).

Rozporządzenie Ministra Zdrowia w sprawie substancji chemicznych, ich mieszanin, czynników lub procesów technologicznych o działaniu rakotwórczym, mutagennym lub reprotoksycznym w środowisku pracy (26 lipca 2024 r.);

REACH

**Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady
Europy (WE) Nr 1907/2006**

CLP

**Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady
Europy (WE) Nr 1272/2008**

**Ustawa z dnia 9 października 2015 r.
o produktach biobójczych**

**Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady Europy
nr 528/2012**

w sprawie udostępniania na rynku i stosowania produktów biobójczych

Niedopuszczalne jest stosowanie materiałów i procesów technologicznych **bez uprzedniego** ustalenia stopnia ich szkodliwości dla zdrowia pracowników i podjęcia odpowiednich środków profilaktycznych.

(Art. 220 KP)

OCENA RYZYKA ZAWODOWEGO

Ocena Ryzyka Zawodowego - Czynnik Chemiczny			
„Zatwierdzam” (data, podpis, pieczęć)		Data:	
Stanowisko pracy: Specjalista ds. BDD		Autor:	
Nazwa i hasło ostrzegawcze	Źródło zagrożenia	Redukcja ryzyka	
Niebezpieczne właściwości	Druga rakotwórczość	NDS	Zalecenia dotyczące bezpiecznego stosowania i środków ochrony
MUSKIEL KOSTKA Niebezpieczeństwo: Może drażnić skórę i błony śluzowe. Może powodować uszkodzenie narządów (kroci) poprzez długotrwałe lub narazowe powtarzanie.	Chemiczne ciało stałe o charakterystycznym zapachu. • Skóra	W zależności od sytuacji i ilości: • Podjąć stosowanie środków ochrony osobistej: rękawice ochronne odporne na działanie substancji chemicznych (wykonane zgodnie z normą EN 374, kategoria III). • Odzież i obuwie robocze. • Dermatalogiczne SOI. • Procedury higieniczne. • Procedury ISO	Stopień ryzyka:
Zastosowanie:		Rodentycyd, trutka do zwalczania gryzoni. Preparat w formie kuli.	
Klasy zagrożenia czynnika chemicznego.			
Klasa zagrożenia	Zasoby dotyczące ryzyka (CLP)		Znak ostrzegawczy (opis w karty charakterystyki)
3	H360D Może drażnić skórę i błony śluzowe w kontakcie z skórą. H373 Może powodować uszkodzenie narządów (kroci) poprzez długotrwałe lub narazowe powtarzanie.		

M UNIwersytet WSB MERITO

W celu ustalenia stopnia szkodliwości dla zdrowia pracowników oraz określenia niezbędnych środków profilaktycznych wprowadzający **przed rozpoczęciem** użytkowania powinien:

- zapoznać się z kartami charakterystyki,
- zebrać informacje dotyczące przeznaczenia i sposobu stosowania,
- zebrać informacje dotyczące miejsc stosowania,
- ustalić informacje dotyczące ilości i częstotliwości stosowania,
- skuteczność środków ochrony zbiorowej i indywidualnej.

1.2 Istotne zidentyfikowane zastosowania substancji lub mieszaniny oraz zastosowania odradzane

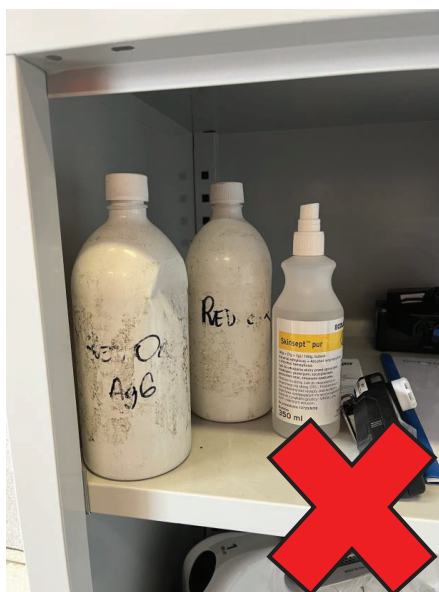
Zastosowanie substancji/mieszaniny : Insektycyd

Zastosowania odradzane : Nie dotyczy

Niedopuszczalne jest stosowanie substancji chemicznych i ich mieszanin nieoznakowanych w sposób widoczny, umożliwiający ich identyfikację.

(Art. 221 KP)

Etykiety powinny być trwale przytwierdzone do co najmniej jednej powierzchni opakowania bezpośrednio zawierającego substancję lub mieszaninę (art. 31 CLP).

Powinny one umożliwiać **odczytanie ich treści w poziomie**, gdy pakunek jest ustawiony w typowy sposób.

Należy przestrzegać **minimalnego rozmiaru** etykiet w zależności od pojemności opakowania.

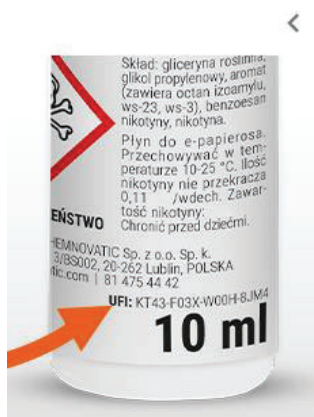
W zasadzie można użyć na etykietach **większej liczby języków**, niż jest to wymagane przez dane państwo członkowskie, pod warunkiem że we wszystkich użytych językach zostaną podane **te same informacje** (art. 17 ust. 2 CLP) oraz że etykieta w dalszym ciągu spełnia wymogi dotyczące możliwości łatwego jej odczytania (art. 31 CLP).

UFI - Unique Formula Identifier

Niepowtarzalny identyfikator postaci czynnej

16-znakowy alfanumeryczny kod wymagany na etykiecie produktów zawierających **mieszaninę** niebezpiecznych substancji.

Niedopuszczalne jest stosowanie substancji niebezpiecznej, mieszaniny niebezpiecznej, substancji stwarzającej zagrożenie lub mieszaniny stwarzającej zagrożenie **bez posiadania:**

(Art. 221 KP)

- kart charakterystyki,
- opakowań zabezpieczających przed ich szkodliwym działaniem, pożarem lub wybuchem,
- aktualnego spisu tych substancji i mieszanin.

WYKAZ NIEBEZPIECZNYCH SUBSTANCJI ORAZ MIESZANIN CHEMICZNYCH
Październik 2023

Lp.	Nazwa	Symbol znaku ostrzegawczego	Zagrożenie	Poziom ryzyka	Producent
1	K-OTHRINE 2,5 FLOW		H400, H410	1	Bayer
2	MAXFORCE WHITE		H400, H410	1	Bayer
3	MAXFORCE Quantum		H411	1	Bayer
4	Pułapka feromonowa na młiki i omacnicę spichrzankę	produkt nie jest zaklasyfikowany jako niebezpieczny			Set Bartłomiej Pankowski
5	MURIN FACOU M KOSTKACH		H360D, H373	2	AGRO-TRADE Sp. z o.o.
6	MUSKIL KOSTKA		H360D, H373	2	ZAPI S.p.A.
7	MUSKIL PASTA		H360D, H373	2	ZAPI S.p.A.
8	Pułapka na prusaki i karaluchy PANKO	produkt nie jest zaklasyfikowany jako niebezpieczny			SET Bartłomiej Pankowski
9	RAT KILLER PERFEKT PASTA		H360D, H373	2	Newpest Sp. z o.o.
10	PROTECT – trutka na mrówki faraona	produkt nie jest zaklasyfikowany jako niebezpieczny			Newpest Sp. z o.o.
11	MYTHIC® GEL		H400, H410	1	BASF SE
12	FlyBuster Garden	produkt nie jest zaklasyfikowany jako niebezpieczny			ODORTEC Ltd.
13	TATHRIN EC	 	H319, H400, H410	1	ZAPI S.p.A.

Stosowanie substancji niebezpiecznej, mieszaniny niebezpiecznej, substancji stwarzającej zagrożenie lub mieszaniny stwarzającej zagrożenie **jest dopuszczalne pod warunkiem zastosowania środków zapewniających pracownikom ochronę ich zdrowia i życia.**
(Art. 221 KP)

Załącznik 1

**TABELA PRZYDZIAŁU ŚRODKÓW OCHRONY INDYWIDUALNEJ,
ODCIEŻY I OBUWIA ROBOCZEGO**

Lp.	Stanowisko	Zakres wyposażenia	Ilość	Przewidywany okres używalności (w miesiącach)
1	1	Specjalista ds. ddd		
		R Fartuch roboczy	2	18
		R Obuwie robocze	1	12
		R Kurtka ocieplana robocza	1	dz.
		R Rękawice robocze	1	dz.
		R Ubranie robocze	2	24
		R Kalosze gumowe	1	dz.
		R Czapka ocieplana	1	Sezon zimowy dz.
		R Czapka letnia typu baseball	1	Sezon letni dz.
		R Koszula flanelowa	2	12
		R Podkoszulka z krótkim rękawem	2	Sezon letni dz.
		R Podkoszulek z długim rękawem	2	Sezon zimowy dz.
		R Obuwie profilaktyczne	1	dz.
		O Rękawice ochronne	1	dz.
		O Rękawice gumowe	1	dz.
		O Kask ochronny	1	dz.

W przypadku stosowania przez pracowników niebezpiecznych substancji i ich mieszanin, pracodawca wyposaża pracowników w środki ochrony indywidualnej wyszczególnione w Karcie charakterystyki lub w Karcie oceny ryzyka zawodowego.

Pracodawca aktualne karty charakterystyki oraz karty oceny ryzyka zawodowego dotyczące substancji i mieszanin chemicznych sklasyfikowanych jako niebezpieczne **udostępnia do stałego korzystania**.

Niedopuszczalne jest stosowanie substancji i mieszanin chemicznych sklasyfikowanych jako niebezpieczne **bez zapoznania pracowników w sposób udokumentowany** z kartami charakterystyki oraz oceną ryzyka zawodowego.

Informacja o zapoznaniu się pracownika
z kartami charakterystyki substancji / mieszanin
sklasyfikowanych jako niebezpieczne
oraz
oceną ryzyka zawodowego

zgodnie z wykazem z dnia

Niedopuszczalne jest przechowywanie niebezpiecznych substancji i mieszanin chemicznych w pojemnikach i opakowaniach służących do przechowywania żywności

Szczegółowe informacje dotyczące postępowania z substancjami i mieszaninami chemicznymi sklasyfikowanymi jako niebezpieczne **powinny zostać zawarte** w „Instrukcji postępowania z substancjami chemicznymi i ich mieszaninami niebezpiecznymi i szkodliwymi dla życia i zdrowia”.

INSTRUKCJA
POSTĘPOWANIA Z SUBSTANCJAMI CHEMICZNYMI
I ICH MIESZANINAMI
NIEBEZPIECZNYMI I SZKODLIWYMI
DLA ŻYCIA I ZDROWIA

Toruń, październik 2024 r.

Należy ustalić zasady znakowania w przypadku stosowania nieoryginalnych opakowań.

Przykłady

- Powinny one posiadać etykietę zawierającą wszystkie informacje zawarte na oryginalnym opakowaniu.
- W przypadku stosowania nieoryginalnych opakowań przy stosowaniu roztworów roboczych na etykiecie należy umieścić następujące informacje:
 - Nazwa oryginalnego preparatu,
 - Stężenie roztworu roboczego,
 - Data ważności,
 - Dane identyfikujące sporządzającego.

Pojemniki i zbiorniki służące do przechowywania substancji niebezpiecznych lub mieszanin niebezpiecznych oraz pojemniki i zbiorniki służące **do pracy** z tymi substancjami lub mieszaninami, rurociągi zawierające substancje niebezpieczne lub mieszaniny niebezpieczne lub służące do ich transportowania oraz miejsca, w których są **składowane** znaczące ilości substancji niebezpiecznych lub mieszanin niebezpiecznych, **powinny być należycie oznakowane, w tym opatrzone znakami ostrzegawczymi.**

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA ZDROWIA
z dnia 25 sierpnia 2015 r.
w sprawie sposobu oznakowania miejsc, rurociągów oraz
pojemników i zbiorników służących do przechowywania
lub zawierających substancje stwarzające zagrożenie lub
mieszaniny stwarzające zagrożenie

Protokół kontroli 30.04.2024

6. Zakres przedmiotowy kontroli:

Kontrola **udostępniania na rynku oraz stosowania substancji chemicznych i ich mieszanin**, ze szczególnym uwzględnieniem produktów biobójczych z grupy produktowej PT 14 i 18 (rodentycydów i insektycydów) oraz sprawdzenie przestrzegania zapisów ustawy o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych z dnia 9 listopada 1995 r.

7. Wyposażenie użyte podczas kontroli:

Suwmiarka dwustronna z głębokościomierzem.

Producent: LIMIT, nr identyfikacyjny: 22021496.

Świadectwo wzorcowania: Data wydania: 29 maja 2023 r.,

Nr świadectwa legalizacji: 1822/AM/23.

Protokół kontroli 30.04.2024

11. Dokumenty oceniane w trakcie kontroli:

1. Etykieta produktu ***
2. Karta charakterystyki produktu ***
3. Etykieta produktu ####
4. Karta charakterystyki produktu ####
5. Spis i karty charakterystyki stosowanych niebezpiecznych substancji chemicznych i ich mieszanin.
6. Instrukcje BHP.
7. Tabela przydziału odzieży roboczej, ochronnej oraz środków ochrony indywidualnej.

Protokół kontroli 30.04.2024

1. ***

Produkt należy do kategorii 3 grupa 18 „Insektycydy, akarycydy i produkty stosowane do zwalczania innych stawonogów” załącznika V rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 528/2012 z dnia 22 maja 2012 r. w sprawie udostępniania na rynku i stosowania produktów biobójczych Dz. Urz. UE. L 2012 Nr 167, str. 1.

Nr pozwolenia na obrót i data wydania: 7797/19 z dnia 27.05.2019 r.

Przeznaczenie: Produkt nie jest przeznaczony do powszechnego stosowania.

Termin ważności pozwolenia: 31.12.2024 r.

Opakowanie:

Pojemnik z tworzywa sztucznego o pojemności 1 l

zamknięty zakrętką utrudniającą otwarcie przez dzieci.

Opakowanie oryginalne, szczelne, nie noszące cech mogących przyciągnąć uwagę dzieci.

Na opakowaniu w sposób trwały umieszczono etykietę, na której wszystkie informacje znajdują się w języku polskim.

Protokół kontroli 30.04.2024

Etykieta:

Trwale przylegająca do pojemnika,
przyklejona pionowo, o wymiarach: wysokość 156,28 mm x szerokość 255,92 mm.

Wymiary **etykiety** zgodne z tabelą 1.3. załącznika I „Minimalne wymiary etykiety i piktogramów” rozporządzenia 1272/2008 CLP.

Na etykiecie widnieje jeden **piktogram: GHS 09 (ryba)** o wymiarach 14 mm x 14 mm – koloru czarnego na białym tle z czerwonym obramowaniem, w kształcie kwadratu ustawionego na wierzchołku [wymiały piktogramu zgodne z tabelą 1.3. załącznika I „Minimalne wymiary etykiety i piktogramów” rozporządzenia 1272/2008 CLP].

Ponadto na etykiecie umieszczono **hasło ostrzegawcze „Uwaga”**.

Protokół kontroli 30.04.2024

1. ***

Etykieta:

Na etykiecie opakowania podano poniższe dane:

- Podmiot odpowiedzialny ###
- Pozwolenie nr 7797/19 na obrót produktem biobójczym nadany przez Prezesa Rejestracji Produktów Leczniczych, Wyrobów Medycznych i Produktów Biobójczych z dnia 27.05.2019 r.
- Pozwolenie zachowuje ważność do dnia 31 grudnia 2024 r.

Ponadto podano również informacje o **przeznaczeniu produktu**:

- Produkt owadobójczy w formie koncentratu do sporządzania emulsji.
- Produkt o działaniu kontaktowym i żołądkowym w formie koncentratu emulsyjnego do rozcieńczania wodą.

Podano także **substancje czynne**:

permetrynę, cypermetrynę oraz butotekfen piperonylobutyłu (PBO).

Protokół kontroli 30.04.2024

Ponadto na etykiecie opakowania podano informacje:

- dotyczące sposobu zastosowania preparatu,
- zwroty wskazujące rodzaj zagrożenia,
- zwroty wskazujące środki ostrożności
- pierwszą pomoc.

Na opakowaniu widnieje również data ważności produktu (36 miesięcy od daty produkcji) oraz numer serii: K3HI805.

Protokół kontroli 30.04.2024

Etykietę produktu *** oceniano pod względem zgodności
Rozdział I, „Zawartość etykiety”

- art. 17 [Zasady ogólne],
- art. 18 [Identyfikatory produktu],
- art. 19 [Piktogramy zawierające rodzaj zagrożenia],
- art. 20 [Hasła ostrzegawcze],
- art. 21 [Zwroty wskazujące rodzaj zagrożenia],
- art. 22 [Zwroty wskazujące środki ostrożności],

Rozdział II „Umieszczanie etykiet”

- art. 31 [Ogólne zasady umieszczania etykiet],
- art. 32 [Rozmieszczenie informacji na etykiecie],
- art. 35 „Opakowania”

Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1272/2008 z dnia 16 grudnia 2008 r. w sprawie klasyfikacji, oznakowania i pakowania substancji i mieszanin, zmieniające i uchylające dyrektywy 67/548/EWG i 1999/45/WE oraz zmieniające Rozporządzenie (WE) nr 1907/2006 z dnia 16 grudnia 2008 r. (Dz.Urz.UE.L Nr 353, str. 1).

Protokół kontroli 30.04.2024

Dodatkowo stwierdzono zgodność etykiety z Ustawą o produktach biobójczych z dnia 9 października 2015 r. (Dz.U. z 2021 r. poz. 24)

art. 31 [Oryginalne, szczelne opakowania]:

art. 32 [Omyłkowe uznanie za żywność, napój lub paszę];

art. 33 [Oznakowanie produktu biobójczego].

Protokół kontroli 30.04.2024

Ponadto etykieta produktu spełnia wymagania zawarte w art. 69 „Klasyfikacja, pakowanie i oznakowanie produktów biobójczych” Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 528/2012 z dnia 22 maja 2012 r. w sprawie udostępniania na rynku i stosowania produktów biobójczych Dz.Urz.UE.L 2012 Nr 167, str. 1.

Etykietę oceniano pod względem przepisów dotyczących produktów biobójczych.

Zgodnie z art. 33 [Oznakowanie produktu biobójczego] Ustawy o produktach biobójczych z dnia 2 grudnia 2020 r. (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 24) **oznakowanie *** jest odpowiednie i zawiera informacje wskazane w ustawie.**

Protokół kontroli 30.04.2024

Produkt biobójczy, na który wydano pozwolenie na obrót, **jest klasyfikowany i oznakowany zgodnie** z przepisami o substancjach chemicznych i ich mieszaninach.

Oznakowanie produktu biobójczego:

- nie może wprowadzać w błąd
- nie może informować w sposób nierzetelny o wyjątkowej skuteczności produktu,
- nie może zawierać określeń opisujących produkt biobójczy jako: „o wyjątkowej skuteczności produktu”, „o niskim ryzyku”, „nietoksyczny”, „nieszkodliwy” ani określeń o podobnym znaczeniu.

Protokół kontroli 30.04.2024

Treść oznakowania opakowania jednostkowego produktu biobójczego zawiera następujące informacje:

1. Nazwę produktu biobójczego;
2. Tożsamość wszystkich substancji czynnych i ich stężenia podane w jednostkach metrycznych;
3. Numer pozwolenia na obrót;
4. Imię i nazwisko oraz adres albo nazwę (firmę) oraz adres siedziby oraz numer telefonu podmiotu odpowiedzialnego;
5. Postać użytkową produktu biobójczego;
6. Zakres stosowania produktu biobójczego;
7. Zalecenia dotyczące stosowania, dawki lub ilości wyrażone w jednostkach metrycznych dla zakresu stosowania produktu biobójczego;
8. Informacje szczegółowe dotyczące bezpośrednich i pośrednich skutków stosowania produktu biobójczego, jeżeli dotyczy, i wskazówki dotyczące udzielania pierwszej pomocy.

Protokół kontroli 30.04.2024

Treść oznakowania opakowania jednostkowego produktu biobójczego zawiera następujące informacje:

9. napis „przed użyciem przeczytaj załączoną ulotkę informacyjną”, jeżeli jest ona dołączona do produktu biobójczego;
10. zalecenia dotyczące bezpiecznego postępowania z odpadami produktu biobójczego i jego opakowaniem, zgodnie z przepisami o odpadach i odpadach opakowaniowych;
11. numer serii i datę ważności uwzględniającą normalne warunki przechowywania produktu biobójczego;
12. okres od zastosowania produktu biobójczego do uzyskania skutku biobójczego, okresy między kolejnymi zastosowaniami, okres między zastosowaniem produktu biobójczego a użytkowaniem rzeczy, w stosunku do której został zastosowany produkt biobójczy, lub okres, po którym ludzie lub zwierzęta mogą przebywać na terenie, gdzie produkt biobójczy był stosowany, szczególne zalecenia odnośnie sposobów i środków stosowanych w celu usunięcia skażeń produktem biobójczym, jeżeli dotyczy;
13. informacje na temat wentylacji pomieszczeń, w których ma być zastosowany produkt biobójczy, szczególne informacje dotyczące odpowiedniego czyszczenia sprzętu służącego do wykonywania zabiegów, szczególne środki ostrożności, jakie należy zachować w czasie wykonywania zabiegu, przechowywania i transportu, jeżeli dotyczy.

Protokół kontroli 30.04.2024

Karta charakterystyki

Zgodnie z art. 70 „Karty charakterystyki” dla omawianego produktu biobójczego przedstawiono kartę charakterystyki **zgodną z nowym formatem** zawartym w załączniku II „Wymagania dotyczące sporządzania kart charakterystyki” Rozporządzenia Komisji (UE) **2020/878 z dnia 18 czerwca 2020 r.** zmieniającego załącznik II do rozporządzenia (WE) nr 1907/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie rejestracji, oceny, udzielania zezwoleń i stosowania ograniczeń w zakresie chemikaliów (REACH).

Karty charakterystyki niespełniające wymogów najnowszego rozporządzenia można było dostarczać **tylko do dnia 31 grudnia 2022 r.**

Protokół kontroli 30.04.2024

Karta charakterystyki zawiera 16 sekcji z podsekcjami, data wydania 23.05.2018 r.,
Data aktualizacji: 01.04.2024 r., Wersja: 4.4.

Dostawcą karty charakterystyki jest firma ###

Informacje zawarte w **Sekcji I** [Identyfikacja substancji/mieszaniny i identyfikacja przedsiębiorstwa] są spójne z informacjami zamieszczonymi na etykiecie.

W **Sekcji 2** [Identyfikacja zagrożeń], w podsekcji 2.2 [Elementy oznakowania] ujęto poniższe informacje: piktogramy GHS 07 oraz GHS 09, hasło ostrzegawcze: Uwaga oraz ujęto zwroty wskazujące rodzaj zagrożenia, uzupełniające elementy etykiety oraz zwroty określające środki ostrożności – zgodnie z informacjami umieszczonymi na etykiecie produktu.

W **Sekcji 3** [Skład/informacja o składnikach] podano prawidłowe numery CAS, WE oraz klasyfikację substancji zgodnie z rozporządzeniem 1272/2008.

Protokół kontroli 30.04.2024

W trakcie analizy etykiety oraz karty charakterystyki produktu stwierdzono spójność pomiędzy informacjami zawartymi na etykiecie oraz w karcie charakterystyki co jest zgodne z art. 18 [Identyfikatory produktów] Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1272/2008 z dnia 16 grudnia 2008 r. w sprawie klasyfikacji, oznakowania i pakowania substancji i mieszanin, zmieniającego i uchylającego dyrektywy 67/548/EWG i 1999/45/WE oraz zmieniające Rozporządzenie (WE) nr 1907/2006 z dnia 16 grudnia 2008 r. (Dz.Urz.U.E.L 353, str. 1) [rozporządzenie 1272/2008].

Pozostałe sekcje karty charakterystyki są także zgodne z nowym formatem zawartym w załączniku II „Wymagania dotyczące sporządzania kart charakterystyki” Rozporządzenia Komisji (UE) 2020/878 z dnia 18 czerwca 2020 r. zmieniającego załącznik II do rozporządzenia (WE) nr 1907/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie rejestracji, oceny, udzielania zezwoleń i stosowania ograniczeń w zakresie chemikaliów (REACH).

Karta charakterystyki zawiera 16 sekcji z właściwymi podsekcjami.

Protokół kontroli 30.04.2024

Pracownikom zapewniono

- właściwą odzież ochronną i roboczą
- odpowiednie środki ochrony indywidualnej

zgodnie z zaleceniami wskazanymi w kartach charakterystyki oraz rodzajem zagrożeń występujących podczas wykonywania konkretnych prac.

Na terenie firmy obowiązuje całkowity zakaz palenia tytoniu oraz wyrobów tytoniowych, firma odpowiednio oznakowana: „Zakazem palenia” w sposób słowny i graficzny.

KRYTERIA KLASYFIKACJI I ELEMENTY OZNAKOWANIA SUBSTANCJI

Rozporządzenie Ministra Zdrowia
w sprawie substancji chemicznych,
ich mieszanin, czynników lub
procesów technologicznych o
działaniu rakotwórczym,
mutagennym lub reprotoksyicznym w
środowisku pracy
(26 lipca 2024 r.);

SEKCJA 2: Identyfikacja zagrożeń

2.1. Klasyfikacja substancji lub mieszaniny

Rozporządzenie (WE) nr 1272/2008

Kategorie zagrożenia:

Działanie mutagenne na komórki rozrodcze: Muta. 1A

Rakotwórczość: Carc. 1A

Zwroty wskazujące rodzaj zagrożenia:

Może powodować wady genetyczne.

Może powodować raka.

2.2. Elementy oznakowania

Rozporządzenie (WE) nr 1272/2008

Hasło ostrzegawcze: Niebezpieczeństwo

Piktogram:

Zwroty wskazujące rodzaj zagrożenia

H340 Może powodować wady genetyczne.

H350 Może powodować raka.

KRYTERIA KLASYFIKACJI I ELEMENTY OZNAKOWANIA SUBSTANCJI

RAKOTWÓRCZYCH

KATEGORIA 1

HASŁO OSTRZEGAWCZE NIEBEZPIECZEŃSTWO

1 **SUBSTANCJE**, co do których wiadomo lub istnieje domniemanie, że są rakotwórcze dla człowieka.

1A **POTENCJALNE** działanie rakotwórcze dla ludzi, przy czym dowody przemawiające za daną klasyfikacją opierają się przede wszystkim na danych dotyczących ludzi. (Carc. 1A)

1B **POTENCJALNE** działanie rakotwórcze dla ludzi, przy czym klasyfikacja opiera się na badaniach przeprowadzonych na zwierzętach. (Carc. 1B)

Zwrot określający zagrożenie

H350 Może powodować raka (podać drogę narażenia, jeżeli definitywnie udowodniono, że inna droga narażenia nie powoduje zagrożenia).

H350i Wdychanie może spowodować raka.

Zwrot określający środki ostrożności

Zapobieganie

P201 Przed użyciem zapoznać się ze specjalnymi środkami ostrożności.
P202 Nie używać przed zapoznaniem się i zrozumieniem wszystkich środków bezpieczeństwa.

P280 Stosować rękawice ochronne/odzież ochronną/ ochronę oczu/ochronę twarzy/ochronę słuchu/... (Producent/dostawca określa stosowny rodzaj środków ochrony indywidualnej).

Reagowanie **P308+P313** W przypadku narażenia lub styczości:
Zasiegnąć porady/zgłosić się pod opiekę lekarza.

Przechowywanie **P405** Przechowywać pod zamknięciem.

Usuwanie

P501 Zawartość/pojemnik usuwać do ... (...zgodnie z przepisami lokalnymi/regionalnymi/ krajowymi/międzynarodowymi (do określenia).
Producent/ dostawca określa, czy wymagania dotyczące usuwania mają zastosowanie do zawartości, pojemnika czy obu).

KRYTERIA KLASYFIKACJI I ELEMENTY OZNAKOWANIA SUBSTANCJI

RAKOTWÓRCZYCH

KATEGORIA 2

HASŁO OSTRZEGAWCZE UWAGA

2 **SUBSTANCJE**, co do których podejrzewa się, że są rakotwórcze dla człowieka na podstawie dowodów uzyskanych z informacji dotyczących ludzi lub badań przeprowadzanych na zwierzętach, które jednak nie są wystarczająco przekonujące, by umieścić substancję w kategorii 1A lub 1B, w oparciu o siłę dowodów wraz z dodatkowymi kwestiami. (Carc. 2)

Zwrot określający zagrożenie

H351 Podejrzewa się, że powoduje raka (podać drogę narażenia, jeżeli definitywnie udowodniono, że inna droga narażenia nie powoduje zagrożenia).

Zwrot określający środki ostrożności

Zapobieganie

P201 Przed użyciem zapoznać się ze specjalnymi środkami ostrożności.
P202 Nie używać przed zapoznaniem się i zrozumieniem wszystkich środków bezpieczeństwa.

P280 Stosować rękawice ochronne/odzież ochronną/ ochronę oczu/ochronę twarzy/ochronę słuchu/... (Producent/dostawca określa stosowny rodzaj środków ochrony indywidualnej).

Reagowanie **P308+P313** W przypadku narażenia lub styczości:
Zasiegnąć porady/zgłosić się pod opiekę lekarza.

Przechowywanie **P405** Przechowywać pod zamknięciem.

Usuwanie

P501 Zawartość/pojemnik usuwać do ... (...zgodnie z przepisami lokalnymi/regionalnymi/ krajowymi/międzynarodowymi (do określenia).
Producent/ dostawca określa, czy wymagania dotyczące usuwania mają zastosowanie do zawartości, pojemnika czy obu).

SEKCJA 2: Identyfikacja zagrożeń

2.1. Klasyfikacja substancji lub mieszaniny

Rozporządzenie (WE) nr 1272/2008

Kategorie zagrożenia:

Działanie mutagenne na komórki rozrodcze: Muta. 1A

Rakotwórczość: Carc. 1A

Zwroty wskazujące rodzaj zagrożenia:

Może powodować wady genetyczne.

Może powodować raka.

2.2. Elementy oznakowania

Rozporządzenie (WE) nr 1272/2008

Hasło ostrzegawcze: Niebezpieczeństwo

Piktogram:

Zwroty wskazujące rodzaj zagrożenia

H340 Może powodować wady genetyczne.

H350 Może powodować raka.

KRYTERIA KLASYFIKACJI I ELEMENTY OZNAKOWANIA SUBSTANCJI MUTAGENNYCH

KATEGORIA 1

HASŁO OSTRZEGAWCZE NIEBEZPIECZEŃSTWO

1

SUBSTANCJE, co do których wiadomo, że wywołują dziedziczne mutacje lub które uważa się za wywołujące dziedziczne mutacje w komórkach rozrodczych u ludzi.

1A

SUBSTANCJE, co do których wiadomo, że wywołują dziedziczne mutacje w komórkach rozrodczych u ludzi. Pozytywne dowody pochodzące z badań epidemiologicznych przeprowadzanych u ludzi. (Muta. 1A)

1B

SUBSTANCJE, które powinno się uznać za wywołujące dziedziczne mutacje w komórkach rozrodczych u ludzi. Pozytywne dowody pochodzące z badań dziedzicznej mutagenności komórek somatycznych przeprowadzanych na zwierzętach. (Muta. 1B)

Zwrot określający zagrożenie

H340 Może powodować wady genetyczne (podać drogę narażenia, jeżeli definitywnie udowodniono, że inna droga narażenia nie powoduje zagrożenia).

Zwrot określający środki ostrożności

Zapobieganie

P201 Przed użyciem zapoznać się ze specjalnymi środkami ostrożności.

P202 Nie używać przed zapoznaniem się i zrozumieniem wszystkich środków bezpieczeństwa.

P280 Stosować rękawice ochronne/odzież ochronną/ ochronę oczu/ochronę twarzy/ochronę słuchu/... (Producent/dostawca określa stosowny rodzaj środków ochrony indywidualnej).

Reagowanie **P308+P313** W przypadku narażenia lub styczości: Zasięgnąć porady/zgłosić się pod opiekę lekarza.

Przechowywanie **P405** Przechowywać pod zamknięciem.

Usuwanie

P501 Zawartość/pojemnik usuwać do ... (...zgodnie z przepisami lokalnymi/ regionalnymi/ krajowymi/międzynarodowymi (do określenia). Producent/ dostawca określa, czy wymagania dotyczące usuwania mają zastosowanie do zawartości, pojemnika czy obu).

KRYTERIA KLASYFIKACJI I ELEMENTY OZNAKOWANIA SUBSTANCJI MUTAGENNYCH

KATEGORIA 2

HASŁO OSTRZEGAWCZE UWAGA

2

SUBSTANCJE dające powody do niepokoju u ludzi z uwagi na możliwość wywołania dziedzicznych mutacji w komórkach rozrodczych u ludzi. Pozytywne dowody uzyskane z doświadczeń na ssakach lub w niektórych przypadkach doświadczeń in vitro uzyskane z badania mutagenności komórek somatycznych in vivo u ssaków; lub innych badań genotoksyczności komórek somatycznych in vivo, które potwierdzają pozytywne wyniki analiz mutagenności in vitro. (Muta. 2)

Zwrot określający zagrożenie

H341 Podejrzuje się, że powoduje wady genetyczne (podać drogę narażenia, jeżeli definitywnie udowodniono, że inna droga narażenia nie powoduje zagrożenia).

Zwrot określający środki ostrożności

Zapobieganie

P201 Przed użyciem zapoznać się ze specjalnymi środkami ostrożności.

P202 Nie używać przed zapoznaniem się i zrozumieniem wszystkich środków bezpieczeństwa.

P280 Stosować rękawice ochronne/odzież ochronną/ ochronę oczu/ochronę twarzy/ochronę słuchu/... (Producent/dostawca określa stosowny rodzaj środków ochrony indywidualnej).

Reagowanie **P308+P313** W przypadku narażenia lub styczości: Zasięgnąć porady/zgłosić się pod opiekę lekarza.

Przechowywanie **P405** Przechowywać pod zamknięciem.

Usuwanie

P501 Zawartość/pojemnik usuwać do ... (...zgodnie z przepisami lokalnymi/ regionalnymi/ krajowymi/międzynarodowymi (do określenia). Producent/ dostawca określa, czy wymagania dotyczące usuwania mają zastosowanie do zawartości, pojemnika czy obu).

2.2 Elementy oznakowania

Piktogramy zagrożeń

Hasło ostrzegawcze : Niebezpieczeństwo

Zwroty wskazujące rodzaj zagrożenia : H311 - Podejrzewa się, że powoduje wady genetyczne

Zwroty wskazujące środki ostrożności : H360 - Może działać szkodliwie na płodność lub na dziecko w łonie matki.

Zapobieganie : P201 - Przed użyciem zapoznać się ze specjalnymi środkami ostrożności.

Reagowanie : P280 - Stosować rękawice ochronne, odzież ochronną, ochronę oczu, ochronę twarzy lub ochronę słuchu.

Przechowywanie : P308 + P313 - W PRZYPADKU narażenia lub styczności: Zasięgnąć porady lub zgłosić się pod opiekę lekarza.

Usuwanie : Nie dotyczy.

Niebezpieczne składniki : P501 - Zawartość i pojemnik usuwać do zgodnie z przepisami miejscowymi, regionalnymi, krajowymi, i międzynarodowymi.

Uzupełniające elementy etykiety : (2S)-2-((4-[2-(2-amino-4-okso-4,7-dihydro-1H-pirol[2,3-d]pyrimidin-5-yl) etylo]benzoilo)amino)pentanodioan sodu (2S)-2-((4-[2-(2-amino-4-okso-4,7-dihydro-3H-pirol[2,3-d]pyrimidin-5-yl)etylo]benzoilo)amino)pentanodioan, hydrat (4:1:1:5)

Uzupełniające elementy etykiety : Nie dotyczy.

KRYTERIA KLASYFIKACJI I ELEMENTY OZNAKOWANIA SUBSTANCJI REPROTOKSYCZNYCH

KATEGORIA 1

HASŁO OSTRZEGAWCZE NIEBEZPIECZEŃSTWO

1

SUBSTANCJE działające szkodliwie na rozrodczość u ludzi, lub co do których istnieje domniemanie, że działają szkodliwie na rozrodczość u ludzi.

SUBSTANCJE, dla których wiadomo, że wywarły niekorzystny wpływ na funkcję rozrodczą i płodność, lub na rozwój potomstwa, lub gdy istnieją dowody z badań na zwierzętach, ewentualnie uzupełnione innymi informacjami, dające wyraźne podstawy do przypuszczenia, że substancja może zakłócać rozrodczość u człowieka.

1A

DOWODY przemawiające za daną klasyfikacją opierają się przede wszystkim na danych dotyczących ludzi. (Repr. 1A)

1B

DOWODY przemawiające za daną klasyfikacją opierają się przede wszystkim na danych dotyczących zwierząt. (Repr. 1B)

Zwrot określający zagrożenie

H360 Może działać szkodliwie na płodność lub na dziecko w łonie matki <podać szczególny skutek, jeżeli jest znany> <podać drogę narażenia, jeżeli definitywnie udowodniono, że inne drogi narażenia nie stwarzają zagrożenia>.

H360FD Może działać szkodliwie na płodność. Może działać szkodliwie na dziecko w łonie matki.

H360D Może działać szkodliwie na dziecko w łonie matki.

H360F Może działać szkodliwie na płodność

H360DF Może działać szkodliwie na dziecko w łonie matki. Podejrzewa się, że działa szkodliwie na płodność.

H360fd Może działać szkodliwie na płodność. Podejrzewa się, że działa szkodliwie na dziecko w łonie matki.

Zwrot określający środki ostrożności

Zapobieganie

P201 Przed użyciem zapoznać się ze specjalnymi środkami ostrożności.

P202 Nie używać przed zapoznaniem się i zrozumieniem wszystkich środków bezpieczeństwa.

P280 Stosować rękawice ochronne/odzież ochronną/ ochronę oczu/ochronę twarzy/ochronę słuchu/... (Producent/dostawca określa stosowny rodzaj środków ochrony indywidualnej).

Reagowanie P308+P313 W przypadku narażenia lub styczności: Zasięgnąć porady/zgłosić się pod opiekę lekarza.

Przechowywanie P405 Przechowywać pod zamknięciem.

Usuwanie P501 Zawartość/pojemnik usuwać do ... (...zgodnie z przepisami lokalnymi/ regionalnymi/ krajowymi/międzynarodowymi (do określenia). Producent/ dostawca określa, czy wymagania dotyczące usuwania mają zastosowanie do zawartości, pojemnika czy obu).

KRYTERIA KLASYFIKACJI I ELEMENTY OZNAKOWANIA SUBSTANCJI REPROTOKSYCZNYCH

KATEGORIA 2

HASŁO OSTRZEGAWCZE UWAGA

2

SUBSTANCJE, co do których podejrzewa się, że działają szkodliwie na rozrodczość u ludzi.

DOWODY z badań ludzi lub zwierząt doświadczalnych, możliwie uzupełnione innymi informacjami, świadczące o niekorzystnym wpływie na funkcję rozrodczą i płodność, lub na rozwój potomstwa i w przypadku, gdy dowody nie są dość przekonujące, by umieścić substancję w kategorii 1. (Repr. 2)

Zwrot określający zagrożenie

H361 Podejrzewa się, że działa szkodliwie na płodność lub na dziecko w łonie matki <podać szczególny skutek, jeżeli jest znany> <podać drogę narażenia, jeżeli definitywnie udowodniono, że inne drogi narażenia nie stwarzają zagrożenia>.

H361fd Podejrzewa się, że działa szkodliwie na płodność. Podejrzewa się, że działa szkodliwie na dziecko w łonie matki.

H361d Podejrzewa się, że działa szkodliwie na dziecko w łonie matki.

H361f Podejrzewa się, że działa szkodliwie na płodność.

Zwrot określający środki ostrożności

Zapobieganie

P201 Przed użyciem zapoznać się ze specjalnymi środkami ostrożności.

P202 Nie używać przed zapoznaniem się i zrozumieniem wszystkich środków bezpieczeństwa.

P280 Stosować rękawice ochronne/odzież ochronną/ ochronę oczu/ochronę twarzy/ochronę słuchu/... (Producent/dostawca określa stosowny rodzaj środków ochrony indywidualnej).

Reagowanie P308+P313 W przypadku narażenia lub styczności: Zasięgnąć porady/zgłosić się pod opiekę lekarza.

Przechowywanie P405 Przechowywać pod zamknięciem.

Usuwanie P501 Zawartość/pojemnik usuwać do ... (...zgodnie z przepisami lokalnymi/ regionalnymi/ krajowymi/międzynarodowymi (do określenia). Producent/ dostawca określa, czy wymagania dotyczące usuwania mają zastosowanie do zawartości, pojemnika czy obu).

Osoby kierujące pracownikami w przypadku używania czynników o działaniu rakotwórczym, mutagennym lub substancji reprotoksycznej zobowiązane są do:

- **zastąpienia w miarę możliwości technicznych**, tych substancji chemicznych, ich mieszanin, czynników lub procesów technologicznych mniej szkodliwymi dla zdrowia lub stosowania innych dostępnych środków ograniczających stopień tego narażenia, przy odpowiednim wykorzystaniu osiągnięć nauki i techniki.
- **ograniczenia ilość czynnika** o działaniu rakotwórczym, mutagennym lub substancji reprotoksycznej w miejscu pracy,
- **utrzymania na jak najniższym poziomie liczby pracowników**, którzy są lub mogą być narażeni na działanie czynników o działaniu rakotwórczym, mutagennym lub substancji reprotoksycznych,
- **projektowania tak procesów pracy i środków kontroli technicznej, aby uniknąć** powstawania czynników o działaniu rakotwórczym, mutagennym lub substancji reprotoksycznych w miejscu pracy lub ograniczyć ich powstawanie do minimum,

Osoby kierujące pracownikami w przypadku używania czynników o działaniu rakotwórczym, mutagennym lub substancji reprotoksycznej zobowiązane są do:

- **usuwania czynników** o działaniu rakotwórczym, mutagennym lub substancje reprotoksyczne w miejscu ich powstawania, do miejscowego wyciągu lub do ogólnego systemu wentylacji, w należyty sposób i zgodnie z wymogami ochrony zdrowia i środowiska,
- **stosowania właściwych metod i procedur pracy**, w tym wykorzystywania istniejących procedur badań i pomiarów czynników o działaniu rakotwórczym, mutagennym lub substancji reprotoksycznych w celu wczesnego wykrywania nadmiernego zagrożenia powstałego w wyniku nieprzewidywalnego zdarzenia lub wypadku,
- **stosowania środków ochrony zbiorowej** lub - tam, gdzie nie można uniknąć narażenia na działanie czynników o działaniu rakotwórczym, mutagennym lub substancji reprotoksycznych za pomocą innych środków - **środki ochrony indywidualnej**,
- **stosowania środków higieny**, szczególnie regularnego czyszczenia podłóg, ścian i innych powierzchni,

Osoby kierujące pracownikami w przypadku używania czynników o działaniu rakotwórczym, mutagennym lub substancji reprotoksycznej zobowiązane są do:

- **odgraniczenia miejsc zagrożonych i stosowania odpowiednich znaków ostrzegawczych**, włącznie ze znakami „zakaz palenia”, w miejscach, w których pracownicy są lub mogą być narażeni na działanie czynników o działaniu rakotwórczym, mutagennym lub substancji reprotoksycznych,
- **określenia planu działania w nagłych wypadkach**, które mogą wyniknąć z nadmiernego narażenia na działanie czynników o działaniu rakotwórczym, mutagennym lub substancji reprotoksycznych,
- stosowania sposobów **bezpiecznego przechowywania, przeladunku i transportu**, szczególnie przez zastosowanie pojemników szczelnie zamkniętych i oznakowanych w sposób czytelny i widoczny,
- stosowania sposobów **bezpiecznego gromadzenia, przechowywania i usuwania odpadów**, włącznie z zastosowaniem pojemników szczelnie zamkniętych i oznakowanych w sposób czytelny i widoczny.

Rejestr prac,

których wykonywanie powoduje konieczność pozostawania w kontakcie z substancjami chemicznymi, ich mieszaninami, czynnikami lub procesami technologicznymi o działaniu rakotwórczym, mutagennym lub reprotoksycznym.

- wykaz procesów technologicznych i prac oraz wykaz tych substancji chemicznych i ich mieszanin oraz czynników wraz z podaniem wielkości produkcji lub stosowania;
- uzasadnienie konieczności stosowania
- wykaz i opis stanowisk pracy
- liczbę pracowników zatrudnionych z podziałem na liczbę pracowników zatrudnionych przy pracach w stężeniach do 0,1 (włącznie) NDS i pozostałych pracowników, z uwzględnieniem płci.
(dodatkowe warunki)
- określenie rodzaju substancji chemicznych występujących na stanowisku pracy, drogi i poziomu narażenia na ich działanie oraz czasu trwania tego narażenia;
- rodzaje podjętych środków i działań ograniczających poziom narażenia

Rejestr pracowników zatrudnionych przy pracach,
których wykonywanie powoduje konieczność pozostawania w kontakcie z substancjami chemicznymi, ich mieszaninami, czynnikami lub procesami technologicznymi o działaniu rakotwórczym, mutagennym lub reprotoksycznym.

Rejestr, zawiera:

- datę wpisu do rejestru;
- imię i nazwisko pracownika oraz jego stanowisko pracy
- numer PESEL, a w przypadku jego braku - numer dokumentu potwierdzającego tożsamość.

Pracodawca przekazuje informację o substancjach chemicznych, ich mieszaninach, czynnikach lub procesach technologicznych o działaniu rakotwórczym, mutagennym lub reprotoksycznym

- właściwemu państwowemu wojewódzkiemu inspektorowi sanitarnemu
- właściwemu okręgowemu inspektorowi pracy

niezwłocznie po rozpoczęciu działalności oraz corocznie,
w terminie **do dnia 15 stycznia za rok poprzedni**, albo na ich wniosek.

INFORMACJA O SUBSTANCJACH CHEMICZNYCH, ICH MIESZANINACH, CZYNNIKACH
LUB PROCESACH TECHNOLOGICZNYCH O DZIAŁANIU RAKOTWÓRCZYM, MUTAGENNYM
LUB REPROTOKSYCZNYM

CZĘŚĆ OGÓLNA

A. DANE IDENTYFIKACYJNE

1. Nazwa pracodawcy:

.....

2. NIP:

.....

3. Adres pracodawcy (siedziba główna) – numer kodu pocztowego, miejscowość, ulica, numer:

.....

Województwo: Powiat: Gmina:

Telefon: Faks: E-mail:

4. W przypadku gdy stały adres wykonywania pracy jest inny niż adres siedziby głównej pracodawcy:

Adres – numer kodu pocztowego, miejscowość, ulica, numer:

.....

Województwo: Powiat: Gmina:

Telefon: Faks: E-mail:

5. Dział gospodarki według PKD:

.....

B. SUBSTANCJE
RAKOTWÓRCZ
UWALNIANE N.
O DZIAŁANIU R

B.I. Substancje cł

Liczba osób ogół
o działaniu rakotw
mężczyzn¹⁾

Objaśnienie:
¹⁾ Należy podać liczb
mutagennym lub re

zwanego dalej „roz
tych substancji wed
odmianę się do pom
mutagennego lub re
W przypadku sub
klasyfikacji i ozna
wyłącznie nazwy
reprotoksyicznym, l
³⁾ Należy podać przy
WE lub numer inde

B.II. Promieniowa

Liczba osób naraż

mężczyzn⁴⁾

Objaśnienie:
⁴⁾ Podane liczby musz

Lp.	Rodzaj cz
1	2
1	Promieniowani

B.III. Procesy tech
rakotwórczym lub

Liczba osób ogół
zamieszczonych w
Zdrowia z dnia 26 l
technologicznych (Dz. U. poz. 1126):
mężczyzn⁵⁾

Objaśnienie:
⁵⁾ Należy podać liczb
rakotwórczym lub r
w sprawie substanc
mutagennym lub r
tego działania na st

Lp.	Nazwa proc technologicz
1	2
2	
.....	

B.IV. Uzasadnienie
procesów technolog

.....

C. INFORMACJE

Wykaz stanowisk pra
czynnikami lub i
reprotoksyicznym (be
1.
2.
3.
4.
5.
6.

Objaśnienie:
⁶⁾ Dla każdego stnowi

D. ŚRODKI PROFILAKT

1. Czy pracodawca zorg
o zagrożeniach ich zdro
ich mieszanin, czynnikó
reprotoksyicznym?
[] tak [] nie

Jeżeli zaznaczono „tak”

[] instrukcja ustna []

2. Czy stosowano niżej po

1) ograniczenie liczby
czynnikami lub pr
reprotoksyicznym do
[] tak []

2) stosowanie zabezpi
przedstawianiu się
rakotwórczym, muta
minimum ich powsta
[] tak []

3) odprowadzanie subst
mutagennym lub re
powstawania
[] tak []

4) stosowanie miejscow
[] tak []

5) stosowanie stałej kor
narażenia na dział
technologicznych o
nieprzewidywanych z
[] tak []

6) stosowanie środków
[] tak []

7) wyznaczenie obszar
dotyczące bezpiecze
[] tak []

8) sporządzenie instrul
technologicznych o d
[] tak []

9) zapewnienie bezpiecznego gromadzenia, przetrzymywania, transportu i niszczenia odpadów zawierających substancje chemiczne, ich mieszaniny oraz czynniki o działaniu rakotwórczym, mutagennym lub reprotoksyicznym

[] tak [] nie

10) zmniejszenie ilości substancji chemicznych, ich mieszanin oraz czynników o działaniu rakotwórczym, mutagennym lub reprotoksyicznym stosowanych w procesach produkcyjnych

[] tak [] nie

11) zastąpienie substancji chemicznych, ich mieszanin oraz czynników o działaniu rakotwórczym, mutagennym lub reprotoksyicznym stosowanych w procesach produkcyjnych mniej szkodliwymi dla zdrowia, a procesów technologicznych o działaniu rakotwórczym lub mutagennym procesami, w których takie czynniki nie występują

[] tak [] nie

Jeżeli zaznaczono „tak”, należy krótko opisać na czym polegało zastąpienie (co i czym zastąpiono):

.....

12) wprowadzenie biologicznego monitorowania narażenia

[] tak [] nie

13) przeprowadzenie lekarskich badań profilaktycznych pracowników

[] tak [] nie

14) oszacowanie wielkości ryzyka zawodowego związanego z narażeniem na substancje chemiczne, ich mieszaniny, czynniki lub procesy technologiczne o działaniu rakotwórczym, mutagennym lub reprotoksyicznym

[] tak [] nie

Jeżeli oszacowano, należy podać wielkość tego ryzyka dla każdego czynnika:

a) nazwa substancji chemicznej, jej mieszaniny lub czynnika:

.....

b) wielkość ryzyka: [] małe [] średnie [] duże

Objaśnienia do tał

²⁾ W przypadku subst
i oznakowania w r
klasyfikacji, oznak
i 1999/45/WE oraz

CZĘŚĆ SZCZEGÓŁOWA⁷⁾

A. DANE CHARAKTERYZUJĄCE STANOWISKO PRACY

Nazwa stanowiska pracy:

Liczba stanowisk pracy danego typu:

Lokalizacja stanowiska:

Rodzaj produkcji, usług lub innej działalności:

Liczba osób zatrudnionych na stanowisku pracy na wszystkich zmianach roboczych:
mężczyzn, kobiet, w tym kobiet w wieku do 45 lat

Substancje chemiczne o działaniu rakotwórczym, mutagenym lub reprotoksycznym (wymienione w sekcji B.I. części ogólnej) lub promieniowanie jonizujące, lub procesy technologiczne o działaniu rakotwórczym lub mutagenym (wymienione w sekcji B.III. części ogólnej) występujące na danym stanowisku pracy:

1.
2.
3.

Objaśnienie:

⁷⁾ Dla każdej substancji chemicznej o działaniu rakotwórczym, mutagenym lub reprotoksycznym (występującej w postaci własnej, jako zanieczyszczenie lub składnik innej substancji o działaniu rakotwórczym, mutagenym lub reprotoksycznym lub jako składnik mieszaniny o działaniu rakotwórczym, mutagenym lub reprotoksycznym) należy także wypełnić charakterystykę według wzoru B.
Dla promieniowania jonizującego należy także wypełnić charakterystykę według wzoru C.
Dla procesu technologicznego o działaniu rakotwórczym lub mutagenym należy także wypełnić charakterystykę według wzoru D.

B. CHARAKTERYSTYKA NARAŻENIA NA SUBSTANCJE CHEMICZNE LUB ICH MIESZANINY O DZIAŁANIU RAKOTWÓRCZYM, MUTAGENYM LUB REPROTOKSYCZNYM⁸⁾

Nazwa substancji chemicznej o działaniu rakotwórczym, mutagenym lub reprotoksycznym wykazanej na stanowisku pracy:

Ocena narażenia:

- 1) droga narażenia:
inhalacyjna [] przez skórę []
- 2) średni czas narażenia: godz. na zmianę roboczą, dni na rok
- 3) czy przeprowadzono pomiary stężeń w powietrzu?
tak [] nie []
- 4) nazwa substancji oznaczanej na stanowisku pracy⁹⁾

rodzaj metody analitycznej

- a) nr Polskiej Normy
 - b) źródło metody, jeżeli stosuje się metodę nieobjętą Polską Normą
- 5) poziom narażenia na substancje chemiczne o działaniu rakotwórczym, mutagenym lub reprotoksycznym
 - a) najniższe stwierdzone średnie stężenie ważone czasem 8-godzinnego narażenia mg/m³, granice przedziału ufności od mg/m³ do mg/m³
 - b) najwyższe stwierdzone średnie stężenie ważone czasem 8-godzinnego narażenia mg/m³, granice przedziału ufności od mg/m³ do mg/m³
 - 6) poziom narażenia na włókna azbestu, innych naturalnych włókien mineralnych, ogniotwórczych włókien ceramicznych
 - a) najniższe stwierdzone średnie stężenie ważone czasem 8-godzinnego narażenia włókien/cm³, granice przedziału ufności od włókien/cm³ do włókien/cm³
 - b) najwyższe stwierdzone średnie stężenie ważone czasem 8-godzinnego narażenia włókien/cm³, granice przedziału ufności od włókien/cm³ do włókien/cm³
 - 7) ilość substancji chemicznej o działaniu rakotwórczym, mutagenym lub reprotoksycznym (występującej w postaci własnej, jako zanieczyszczenie lub składnik innej substancji o działaniu rakotwórczym, mutagenym lub reprotoksycznym lub jako składnik mieszaniny o działaniu rakotwórczym, mutagenym lub reprotoksycznym) wytwarzanej lub wykorzystywanej podczas pracy¹⁰⁾: kg/rok

Objaśnienia:

- ⁸⁾ Należy wypełnić osobno dla każdej substancji chemicznej spośród wykazanych na stanowisku pracy (sekcja A. części szczegółowej).
- ⁹⁾ W przypadku gdy pomiary dotyczą tej samej substancji co wskazana powyżej, należy podać tę samą nazwę. W przypadku substancji zanieczyszczających, wieloskładnikowych lub UVCB (substancji o nieznanym lub zmieniającym składzie), złożone produkty reakcji lub materiały biologiczne ustaloną klasyfikacją zharmonizowaną, jeżeli nazwa zmierzanej substancji będącej przyczyną działania rakotwórczego, mutagennego lub reprotoksycznego jest inna niż wykazana powyżej, należy podać nazwę zmierzanej substancji.
- ¹⁰⁾ W przypadku trudności w precyzyjnym ustaleniu ilości substancji chemicznej należy podać wartość szacunkową.

Dziękuję za uwagę

